

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ПОТАПОВА ДАРІЯ ОЛЕГІВНА

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри
української мови, теорії та
історії української і світової літератури,
доктор філософії за спеціальністю
035 Філологія
_____ О.А. Гаврилюк
« ____ » _____ 2025 р.

**ЛЕКСИКА ВОЄННОГО ДИСКУРСУ (НА ОСНОВІ ПРОМОВ ТА
ЗВЕРНЕНЬ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО)**

Спеціальність 035 Філологія
Кваліфікаційна (магістерська) робота

Науковий керівник:
О. В. Антонюк, доцент кафедри
української мови, теорії та історії
української і світової літератури

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали / за шкалою ЄКТС / за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця – 2025

АНОТАЦІЯ

Потапова Д. О. Лексика воєнного дискурсу (на основі промов та звернень Володимира Зеленського). Спеціальність 035 «Філологія», Освітня програма «Українська мова та література». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2025.

У кваліфікаційній роботі здійснено комплексний аналіз лексичних особливостей українського воєнного дискурсу на матеріалі публічних виступів Президента України. Зокрема, розкрито теоретичні засади вивчення воєнного та політичного дискурсів; класифіковано лексику за тематичними групами; схарактеризовано емоційно-оцінну лексику, експресивні засоби, метафорику та символізм; простежено динаміку змін лексичного складу та риторичних прийомів у промовах Володимира Зеленського протягом 2022–2025 років.

Ключові слова: воєнний дискурс, політична риторика, лексика, семантика, комунікація.

73 с. 4 додатки. Бібліограф.: 65 найм

ABSTRACT

Potapova D. Lexicon of war discourse (based on speeches and addresses of Volodymyr Zelenskyy). Specialty 035 «Philology», Programme «Ukrainian Language and Literature». Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2025.

In the qualification paper, a comprehensive analysis of the lexical features of Ukrainian war discourse was carried out based on the material of the public speeches of the President of Ukraine. Specifically, the theoretical foundations of studying war and political discourses were disclosed; vocabulary was classified by thematic groups; emotional-evaluative vocabulary, expressive means, metaphors, and symbolism were characterized; the dynamics of changes in the lexical composition and rhetorical devices in Volodymyr Zelenskyy's speeches during 2022–2025 were traced.

Keywords: war discourse, political rhetoric, lexicon, semantics, communication.

73 p. 4 appendixes. Bibliography: 65 items.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи дослідження воєнного дискурсу.....	8
1.1. Поняття дискурсу та його типологія.....	8
1.2. Особливості воєнного дискурсу як мовного явища.....	19
Висновки до розділу 1.....	29
РОЗДІЛ 2. Лексичні особливості воєнного дискурсу.....	30
2.1. Тематичні групи лексики у воєнному дискурсі.....	30
2.2. Емоційно-оцінна лексика та експресивні засоби.....	33
2.3. Метафорика та символізм у воєнному дискурсі.....	38
Висновки до розділу 2.....	40
РОЗДІЛ 3. Аналіз лексики у промовах Володимира	
Зеленського.....	42
3.1. Частотний аналіз ключових лексем.....	42
3.2. Використання патріотичної та об'єднувальної лексики.....	43
3.3. Риторичні прийоми і стилістичні засоби впливу.....	45
3.4. Трансформація лексики у динаміці	
війни (2022–2025 рр.).....	48
Висновки до розділу 3.....	58
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ	68

ВСТУП

У сучасному світі мова відіграє ключову роль у формуванні суспільної думки, мобілізації населення, утвердженні національної ідентичності, а в умовах війни ще й у зміцненні морального духу нації. З початком повномасштабної агресії Російської Федерації проти України 24 лютого 2022 року комунікативна роль політичного лідера набула особливої ваги. Президент України Володимир Зеленський став не лише головнокомандувачем, а й символом опору, і його публічні звернення стали важливим інструментом у боротьбі на інформаційному фронті. Саме тому дослідження лексики його промов у воєнному дискурсі є актуальним і необхідним.

Воєнний дискурс – це особливий тип комунікації, який формується в умовах збройного конфлікту й охоплює широкий спектр тем: від бойових дій і втрат до героїзму, єдності, співпереживання та міжнародної підтримки. Лексика воєнного дискурсу характеризується високим емоційним зарядом, широким використанням стилістичних засобів, а також специфічною термінологією, яка відображає реалії війни. Вивчення мовних особливостей цього дискурсу дозволяє глибше зрозуміти, якими лінгвістичними засобами формується образ ворога, консолідується суспільство та підтримується бойовий дух населення.

Актуальність теми зумовлена необхідністю лінгвістичного осмислення новітнього українського політичного дискурсу в умовах війни, а також зростаючим науковим інтересом до проблем комунікації в кризових ситуаціях. Робота має як теоретичне, так і практичне значення, оскільки її результати можуть бути використані в подальших лінгвістичних дослідженнях, а також у викладанні дисциплін, пов'язаних з політичною лінгвістикою, стилістикою і риторикою.

Мета магістерської роботи – проаналізувати лексику воєнного дискурсу на основі публічних промов і звернень Президента України Володимира Зеленського у період повномасштабної війни. Основна увага зосереджена на виявленні лексичних особливостей, семантичних полів, частотності вживання

певних лексем і стилістичних прийомів, які використовуються для досягнення комунікативної мети. **Для досягнення мети потрібно вирішити такі основні завдання:**

1. Визначити основні теоретичні підходи до поняття воєнного дискурсу та його лексичних особливостей.
2. Здійснити лінгвістичний аналіз промов і звернень Володимира Зеленського у воєнний період.
3. Виявити семантичні поля, до яких належать найуживаніші лексеми.
4. Розмежувати тематичні групи лексики, що функціонують у воєнному дискурсі президента.
5. Охарактеризувати стилістичні засоби, які забезпечують емоційний та переконливий вплив промов.
6. Простежити динаміку лексичних змін у публічних виступах Зеленського відповідно до перебігу військово-політичних подій.

Об'єктом дослідження є лексичний склад публічних промов Володимира Зеленського, виголошених у 2022-2025 роках. Матеріалом дослідження слугували тексти 100 публічних промов та звернень Президента України Володимира Зеленського, дібрані методом суцільної вибірки з офіційного інтернет-представництва Президента України (<https://www.president.gov.ua>) за період з 24 лютого 2022 року по лютий 2025 року. У процесі опрацювання емпіричного матеріалу, зокрема для підрахунку частотності лексем та первинного групування лексичних одиниць, було використано елементи штучного інтелекту, що дозволило оптимізувати етап кількісного аналізу.

Предметом дослідження виступають функціональні особливості вживання воєнної лексики у цих промовах.

У роботі використані такі методи дослідження:

1. Описовий метод дозволив охарактеризувати лексичні одиниці, що функціонують у воєнному дискурсі, та з'ясувати їхні основні мовні й стилістичні особливості.

2. Кількісний метод використано для підрахунку частотності вживання ключової воєнної лексики у зверненнях Президента.
3. Контекстуальний підхід дав змогу виявити зв'язки між лексичними одиницями в межах промов і проаналізувати їх стилістичне навантаження.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна роботи полягає у комплексному дослідженні лексики воєнного дискурсу на матеріалі автентичних промов Володимира Зеленського, виголошених у період з 2022 по 2025 рік. Уперше систематизовано лексичні одиниці за семантичними групами у зв'язку з конкретними політичними й військовими обставинами, а також проаналізовано риторичні стратегії впливу на масову аудиторію.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення дослідження полягає в можливості застосування його результатів у різних сферах, зокрема, у навчальному процесі при викладанні курсів з політичної лінгвістики, стилістики та риторики; під час укладання лексикографічних ресурсів, присвячених воєнному дискурсу; у майбутніх лінгвістичних студіях, пов'язаних із аналізом мовлення українських політичних діячів; а також у галузі медіааналітики та розроблення ефективних комунікаційних стратегій в умовах інформаційної та військової кризи.

Апробація результатів роботи. Роботу апробовано під час засідання студентського лінгвістичного гуртка (Протокол від 27 листопада 2025 року). Було представлено доповідь на тему: «Лексичні особливості воєнного дискурсу».

Структура роботи: вступ, 3 розділи, висновки, додатки та список використаних джерел (65 позицій).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВОЄННОГО ДИСКУРСУ

1.1. Поняття дискурсу та його типологія

Поняття дискурсу є надзвичайно багатозначним і складним для однозначного тлумачення. У сучасній гуманітарній науці воно розглядається не лише як мовна діяльність, а й як форма відображення соціальної, політичної та культурної реальності. Дискурс поєднує мовлення з його контекстом, що є комунікативною ситуацією, учасниками, намірами та умовами сприйняття. Він є об'єктом дослідження багатьох наук: лінгвістики, філософії, психології, соціології, культурології, семіотики тощо.

У межах лінгвістичної науки дискурс розглядають як цілісний комунікативний процес, що включає текст, контекст і прагматичну спрямованість. Його аналіз дозволяє виявити не лише мовні закономірності, а й механізми впливу на адресата. Залежно від цілей комунікації, тематики, учасників та стилістичних особливостей, дискурс поділяють на різні типи: політичний, медійний, науковий, релігійний, освітній, воєнний, побутовий, рекламний тощо. Кожен із них має свою структуру, функціональні особливості та характерну лексику.

Зокрема, воєнний дискурс, як окремий тип, формується в умовах конфлікту або війни, має високий емоційний заряд, спрямований на мобілізацію, консолідацію суспільства та створення образу ворога чи героя. Такий дискурс є надзвичайно важливим для аналізу, особливо в період воєнних дій, коли мова перетворюється на засіб інформаційного спротиву та політичного впливу.

Як уже зазначалося, на сьогодні не існує єдиного усталеного визначення поняття «дискурс», яке б охоплювало всі аспекти його застосування та функціонування. Через це в науковому середовищі немає консенсусу щодо універсального трактування цього терміна, хоча він широко використовується й активно досліджується в сучасних лінгвістичних студіях. Аналіз дискурсу як мовного явища дозволив інтегрувати поняття тексту, мовлення, мови, а також

залучити елементи психології, культурології та соціології до вивчення мовної комунікації в широкому когнітивному контексті. Водночас сучасна лінгвістика уже сформувала загальні засади теорії дискурсу, визначила його співвідношення з поняттями «текст» і «мовлення», встановивши основні ознаки й межі кожного з них. Проте ці категорії й надалі залишаються предметом поглиблених наукових досліджень і вимагають комплексного міждисциплінарного аналізу.

У сучасному мовознавстві поняття дискурсу є ключовим для комунікативної лінгвістики, яка трактує його як основну одиницю аналізу мовленнєвої діяльності. Еволюція лінгвістичної думки безпосередньо пов'язана зі зміною підходів до розуміння дискурсу. Якщо в першій половині XX століття мовознавці зосереджували увагу переважно на мовній системі, то вже з другої половини 1960-х років у межах так званого «прагматичного повороту», де на перший план виходить аналіз мовлення та комунікативного контексту, зокрема самого дискурсу. Вагомий внесок у формування поняття дискурсу зробив З. Херріс, який ще у 1952 році вперше застосував цей термін у статті, присвяченій аналізу мови рекламних текстів, окресливши його формальні характеристики [45].

Попри відсутність чіткої емпіричної природи, дискурс розглядається як дієвий аналітичний інструмент, що дозволяє досліджувати функціонування мови в реальному соціальному та політичному контексті. Він не має матеріального втілення, як сама мова, проте охоплює мовленнєві практики, які відображають взаємодію між мовцем та аудиторією в конкретних умовах. У цьому контексті воєнний дискурс, як один із типів політичного дискурсу, що становить особливий інтерес для лінгвістики, адже поєднує у собі функції впливу, консолідації, емоційної мобілізації та ідеологічного спрямування.

Однією з ключових умов виникнення та існування дискурсу є сукупність висловлювань, об'єднаних спільною тематикою та спрямованих на комунікативну взаємодію. Як слушно зазначає Н. Зяблова, будь-який дискурс має текстову природу, проте не кожен текст можна вважати дискурсом.

Основною відмінністю є наявність адресата й адресанта, а також прагматичної мети, наміру мовця вплинути на співрозмовника. Без такого елемента текст втрачає свою комунікативну функцію й не набуває статусу дискурсу.

Зяблова проводить чітке розмежування між цими двома поняттями: дискурс – це прагматична категорія, що реалізується в комунікативному процесі, тоді як текст – це лінгвістичне, статичне утворення, продукт мовлення. Текст є абстрактною мовною конструкцією, а дискурс є його жива актуалізація в конкретній ситуації спілкування. Такий підхід набув розвитку у працях Е. Бенвеніста, який одним із перших теоретично розмежував поняття *discourse* (мовлення як індивідуальна діяльність мовця) та *récit* (нейтральне оповідання). За Бенвеністом, дискурс передбачає діалогічність, наявність мовця, слухача та цілеспрямованість комунікації [45].

В умовах воєнного дискурсу, зокрема у зверненнях Володимира Зеленського, ця особливість є визначальною, такі висловлювання завжди орієнтовані на вплив, мобілізацію, переконання й об'єднання адресата навколо певних ідей чи дій, що й дозволяє повноцінно класифікувати їх як елементи дискурсу.

Сучасне розуміння дискурсу характеризується багаторівневим і міждисциплінарним підходом. Поняття «дискурс» активно функціонує як у горизонтальному вимірі, у межах різних гуманітарних і соціальних наук (лінгвістики, філософії, соціології, культурології тощо), так і у вертикальному, на різних структурних рівнях самої лінгвістики. Така варіативність пояснюється не лише різноманіттю підходів, а й гнучкістю самого терміна, який охоплює як мовленнєву практику, так і глибокий соціально-ідеологічний зміст.

Одним із важливих аспектів сучасного дискурсу є його ідеологічне забарвлення. У цьому сенсі дискурс розглядається не тільки як носій політичних настанов, а як засіб формування певної картини світу, що може відображати будь-які переконання: релігійні, культурні, моральні тощо. Особливо важливо для аналізу воєнного дискурсу, у якому чітко простежуються елементи

національної ідеї, патріотизму, протиставлення «свого» і «ворожого» як прояву ідеологічного впливу на масову свідомість.

Домінік Мангено виділяє кілька ключових значень поняття «дискурс», які допомагають глибше зрозуміти його багатогранність. По-перше, дискурс розглядається як синонім мовлення, будь-яке конкретне висловлювання. По-друге, як одиниця комунікації, що перевищує за обсягом фразу і є предметом текстової граматики. По-третє, як засіб впливу на адресата, що несе завершене смислове навантаження. По-четверте, як форма комунікації, зокрема бесіда. Крім того, дискурс трактується як мовлення, що «присвоюється» мовцем, на відміну від нейтрального, безособового наративу. У ще ширшому розумінні дискурс постає як система ідейних та соціальних обмежень, які регулюють мовленнєву діяльність відповідно до позиції мовця [14].

Подібної думки дотримується і М. Стаббс, який виділяє три ключові характеристики дискурсу. По-перше, він визначає дискурс як мовну одиницю, що перевищує межі одного речення, що відповідає його формальній властивості. По-друге, дослідник наголошує на зв'язку дискурсу із соціальним контекстом, у якому використовується мова. І по-третє, Стаббс підкреслює інтерактивну, діалогічну природу дискурсу, що передбачає комунікативну взаємодію між учасниками. Таким чином, основними ознаками дискурсу, за М. Стаббсом, є його формальна структура, соціальна зумовленість і комунікативна спрямованість [45].

Аналіз численних підходів до визначення поняття «дискурс» свідчить про їхню взаємодоповнюваність, оскільки кожен із них розглядає це явище під різним кутом зору. Різноманіття характеристик зумовлює складність у створенні єдиної типології дискурсу. При цьому не всі запропоновані класифікації мають чітку логічну структуру чи достатнє емпіричне підґрунтя. Як зазначає М. Макаров, саме це спричинило появу великої кількості різних типологій дискурсу, які існують у сучасній лінгвістиці.

Характеристики дають змогу застосувати аналіз дискурсу до політичних звернень, зокрема у контексті війни, де мова є не просто засобом передавання інформації, а й потужним інструментом впливу, конструювання реальності та мобілізації суспільства.

На думку низки українських лінгвістів, дискурс слід розуміти як складну єдність мовленнєвої практики (у вигляді діалогу, полілогу, інтерактивної взаємодії між учасниками комунікації) та контексту її реалізації – простору, ситуації, соціального середовища, у якому ця взаємодія відбувається. Водночас важливо враховувати належність учасників дискурсу до певної спільноти (мовної, професійної, ідеологічної, культурної чи релігійної). У цьому контексті воєнний дискурс, зокрема політичне мовлення під час війни, формується в межах спільноти, згуртованої спільною національною ідеєю, прагненням до опору агресії, а також колективним переживанням історичного досвіду.

Такий підхід дозволяє трактувати дискурс як не лише лінгвістичне, але й соціокультурне явище. У межах дискурс-аналізу він розглядається як феномен, що виникає, функціонує та розвивається в соціальному та культурному просторі. Більше того, дискурс не лише відображає вплив соціокультурного середовища, а й сам активно трансформує його. У випадку воєнного дискурсу політичні звернення, наприклад звернення Володимира Зеленського, здатні не просто передавати інформацію, а мобілізувати суспільство, формувати спільні цілі, підкріплювати ідентичність, впливати на емоційний стан громадян і навіть змінювати соціальну реальність. Такий вплив може бути як конструктивним (об'єднуючим і надихаючим), так і деструктивним (у разі маніпулятивного чи ідеологічного тиску).

Поняття дискурсу сьогодні є досить спірним і викликає активні дискусії у науковому середовищі. Проте існує низка усталених асоціацій, які допомагають розкрити цей феномен. До них належать усі способи комунікації в суспільстві, як вербальні, так і невербальні, включно з мовчанкою; комунікація через різні канали(звукові, тактильні тощо); правила взаємодії та способи реалізації

прагматичних цілей мовця, такі як етикетні чи нормативні форми. Також дискурс охоплює передачу різних видів інформації, такі як раціональної (об'єктивної чи суб'єктивної, правдивої чи неправдивої) і духовної (обрядової, релігійної, філософської). Він виступає предметом досліджень у різних галузях, таких як соціології, політології, філології, та відображає культурні, етнокультурні й історичні особливості комунікації, включаючи її вікові, гендерні та соціальні характеристики. Крім того, дискурс поділяється за типами мовлення (монологічний, діалогічний, риторичний тощо), а також відображає індивідуальні особливості мовця або групи. У цьому дослідженні дискурс розглядається як вербальний і невербальний засіб комунікації, включно з «дискурсом-тишею», як спосіб передачі раціональної та духовної інформації, що відображає різноманітність функціональних стилів, їх реалізацію у мовленнєвих актах, враховуючи культурні, історичні та жанрові особливості усного й писемного мовлення.

Існує низка підходів до класифікації дискурсу, які спираються на різні критерії. Значна частина дослідників розділяє дискурс на усний та письмовий, пов'язуючи це розмежування з комунікативним каналом. Усний дискурс реалізується через акустичний канал, тоді як письмовий реалізується через візуальний.

Для більш глибокого розуміння поняття дискурсу важливо розглянути його різновиди та типології, які сформувалися в сучасній лінгвістичній науці. Існує чимало класифікацій дискурсу, що відображають різноманітність його функцій, контекстів і комунікативних цілей. Нижче наведено основні типи дискурсу, які часто виділяють дослідники, враховуючи різні сфери застосування мови та особливості мовленнєвих практик.

Основні типи дискурсу, виділені в сучасному мовознавстві:

- ✓ Політичний дискурс – мовлення, пов’язане з діяльністю політичних діячів, партій, державних установ; характеризується впливовістю, переконувальними стратегіями, використанням риторичних засобів.
- ✓ Медійний дискурс – охоплює мову ЗМІ, зокрема новинні повідомлення, телепередачі, інтерв’ю; вирізняється інформаційністю, часто – маніпулятивною спрямованістю.
- ✓ Юридичний дискурс – комунікація в правовій сфері; має формалізований, нормативний характер, специфічну термінологію.
- ✓ Науковий дискурс – мовлення в академічному середовищі; характеризується логічністю, об’єктивністю, чіткою структурою, терміносистемністю.
- ✓ Освітній дискурс – мова навчального процесу (лекції, підручники, семінари); передбачає асиметричність учасників комунікації (викладач – студент).
- ✓ Побутовий (буденний) дискурс – щоденна неформальна комунікація; має спонтанний характер, широке використання розмовної лексики.
- ✓ Релігійний дискурс – мовлення, пов’язане з духовною сферою; виражає сакральні сенси, моральні настанови, використовує специфічну образність і стилістику.
- ✓ Інтернет-дискурс – комунікація в цифровому середовищі (соцмережі, форуми, блоги); характеризується неформальністю, мультикодовістю, варіативністю мовних засобів.

Г. Кук запропонував класифікувати дискурс на три основні типи: посилення схеми, її збереження та відтворення. Теорія «схем» спрямовує увагу на питання «зв’язку», тобто на те, як тексти формують єдність значення для своїх адресатів. У цій складній теорії використовуються підходи штучного інтелекту (ШІ), який працює над розумінням текстів і слугував натхненням для створення теорії схем, а також розглядається через призму дискурс-аналізу та теорії тлумачення [49, с. 77].

У типології Й. Габермаса ключовим критерієм є внутрішньоособистісна комунікація та комунікативна взаємодія. Він виокремлює такі форми дискурсу:

- ✓ дискурс як тип комунікативної дії (наприклад, розмова, спрямована на інформування або навчання);
- ✓ комунікативна дія, схожа на дискурс (наприклад, ідеологічні пояснення);
- ✓ терапевтичний дискурс, у якому умови спілкування створюють основу для самостійної реакції (розмова між лікарем і пацієнтом);
- ✓ нормативний дискурс, який забезпечує розв'язання проблемних питань (наприклад, наукові обговорення);

нові форми дискурсу (наприклад, навчання через дискурс, протилежний інструктивному, або модель вільного обговорення на семінарі) [49, с. 77].

Група дослідників, до якої належать Д. Крістал, Б. Ельсон, В. Пікет, Л. Лонгакр і В. Хенкс, запропонувала визначати дискурс як інстанцію мовного вжитку, типи якої можна класифікувати з урахуванням таких факторів, як лексичний та граматичний вибір, а також тема, стиль і структура знань, у межах яких адресант інтерпретує зміст. Вони виділяють кілька основних типів дискурсу: складений – такий, що містить елементи, які належать до двох або більше видів дискурсу; експозитарний (описовий) – дискурс, що пояснює або описує певну тему; гортативний (переконувачий) – спрямований на те, щоб вплинути на адресата, закликаючи його виконати певні дії; розповідний – наративна форма дискурсу, що подає перелік подій, зазвичай у минулому, із залученням мовних засобів, жестів чи дій, і зосереджується на виконавцях цих подій; процедурний – інструктивний дискурс, що пояснює порядок виконання дій; репаративний (влучний) – формується як послідовність мовленнєвих фрагментів, характерних для інструкцій, юридичних комунікацій або емоційно насичених розмов. Останні два, як і розповідний, належать до діалогічного типу. Така типологія дозволяє чітко структурувати форми дискурсу відповідно до їх

функціонального навантаження та специфіки комунікативної взаємодії [49, с. 77].

У сучасній українській лінгвістиці класифікацію дискурсів розробляють, орієнтуючись на їх оцінні характеристики та комунікативні функції [49, с. 77] Науковці визначають кілька основних підходів:

- ✓ психолінгвістичний, що передбачає аналіз внутрішнього коду особистості (думок, емоцій) та їхньої зовнішньої вербалізації;
- ✓ лінгвостилістичний, що зосереджується на стилістичних регістрах комунікації та різниці між усною і письмовою формами дискурсу;
- ✓ структурно-лінгвістичний, що визначає специфіку структури тексту;
- ✓ соціолінгвістичний, який охоплює екзистенційний та інституційний рівні (зокрема науковий, політичний, педагогічний, військовий, дипломатичний, рекламний, релігійний, медичний, юридичний, бізнесовий і спортивний дискурси);
- ✓ прагматичний, який враховує функціональні цілі, як-от обрядовий чи гумористичний дискурс.

На основі наведених підходів, беручи за основу природу живої мовної взаємодії як джерело дискурсивних процесів, виокремлюють три узагальнені компоненти: зміст дискурсу, його форма та особливості учасників комунікації.

Змістовий критерій охоплює найбільш уживані типи дискурсу, кожен із яких має свої особливості й функції у мовній практиці. Повсякденний дискурс представлений щоденними розмовами, які займають значну частину нашої комунікації, і включає вікові варіації, дитячий, дорослий та змішані типи. Бізнес-дискурс охоплює усну й письмову взаємодію в професійному середовищі, що має на меті досягнення робочих цілей. Йому притаманна структурованість, саморефлексивність і часто позаполітична спрямованість; типовими жанрами є переговори, ділові зустрічі, публічні виступи, прес-конференції, інтерв'ю та інші види професійного обговорення. Політичний дискурс вирізняється формалізованістю та прагненням до розв'язання суспільно значущих питань.

Його основними формами є виборча пропаганда, що змінюється залежно від масштабу виборів, та прес-конференції, тема яких визначається актуальними подіями. Освітній дискурс, у свою чергу, класифікується за способом передавання знань: на викладацький, навчальний і дослідницький. Його формами виступають лекції, уроки (як індивідуальні, так і шкільні), заняття в дошкільних закладах, школах, університетах, а також у рамках післядипломної освіти, самоосвіти, семінарів і відкритих обговорень.

У межах змістової класифікації дискурсу виокремлюється низка типів, що відображають функціональне розмаїття комунікативних практик. Зокрема, розглядаються інтернет-дискурс, телефонний, книжковий і рекламний дискурси, кожен з яких має свої структурні та стилістичні особливості. Інтернет-дискурс, наприклад, характеризується інтерактивністю, динамічністю, поєднанням письмових і усних форм, наявністю візуальних та аудіоелементів, що впливають на характер повідомлень. Телефонний дискурс, у свою чергу, заснований на вербальній спонтанній взаємодії та має ознаки розмовної мови, тоді як книжковий і рекламний дискурси більш формалізовані, містять підготовлені тексти з чіткою прагматикою щоб інформувати, розважати або переконувати.

Науковий дискурс вирізняється високим рівнем термінологічності, логічністю та структурованістю. Залежно від галузі знань, у ньому виокремлюють такі підтипи: математичний, історичний, археологічний, медичний, філософський, психологічний, лінгвістичний, літературознавчий, менеджментний, релігієзнавчий, а також дискурси, пов'язані з когнітивістикою, штучним інтелектом і поданням свідчень. Усі ці форми становлять гілки епістемологічного дискурсу, а саме комунікації, що має за мету виробництво, передачу та осмислення знання. В окремий підтип також виділяють тестувальний дискурс, що застосовується для оцінювання ефективності продуктів чи процесів.

Мистецький дискурс охоплює комунікацію, пов'язану з творчими практиками: музичний, театральний, танцювальний, скульптурний, кіно, шоу-

дискурс, виставковий тощо. Йому властиве символічне наповнення, емоційність, експресивність та часто невербальний характер вираження змісту.

Релігійний дискурс зосереджений навколо сакральних тем, віри й обрядовості. Серед його форм: молитви, проповіді, церемонії, духовні роздуми, звичаєві тексти. Дискурс виконує функцію збереження та передачі релігійного досвіду, зміцнення спільноти віруючих і формування морально-етичних орієнтирів.

Спортивний дискурс охоплює комунікативні події, пов'язані зі спортом: коментарі, інтерв'ю, розмови між спортсменами, аналітичні монологи та розповіді про спорт. Для нього характерна емоційність, термінологічна насиченість і швидка динаміка мовлення.

З огляду на форму, дискурси поділяються на формальні й неформальні. Формальний дискурс – це планована, логічно вибудована комунікація, характерна для наукової, політичної, освітньої, бізнесової й релігійної сфер. Він може бути як усним, так і письмовим, однак завжди відзначається підвищеним рівнем стандартизації й використанням спеціалізованої лексики. Неформальний дискурс, навпаки, є спонтанним, часто емоційним, менш структурованим і зазвичай асоціюється з розмовним усним мовленням.

Інший критерій – характеристики учасників: мовленнєві акти можуть бути одномовними або багатомовними, а за кількістю учасників можуть бути монологічними (виступ, промова) або діалогічними (розмова, інтерв'ю, дискусія).

Важливо підкреслити, що письмова й усна форми не є самостійними типами дискурсу, оскільки вони слугують лише засобами вираження вже сформованої думки. Тобто, мова є репрезентація знання, а не самостійний рівень класифікації дискурсу.

Класифікація дискурсу є надзвичайно складне завдання, подібне до спроби описати світ кількома словами. Кожна галузь знань, кожна ситуація взаємодії

створює унікальний комунікативний простір. Дискурс не ізольований феномен, а форма взаємодії, яка постійно змінюється й доповнюється новими значеннями.

Загалом розглянуті типології створюють ґрунтовну основу для всебічного аналізу дискурсу через призму його аргументативних, соціальних, структурних і функціональних параметрів.

Подана типологія дозволяє глибше зрозуміти природу дискурсу як складного, багаторівневого і динамічного процесу, що об'єднує зміст, форму і суб'єктів комунікації. У сучасному суспільстві, де інформаційні потоки переплітаються в різних середовищах (цифровому, культурному, науковому тощо), важливо не лише описати окремі типи дискурсу, а й усвідомити їхню взаємозалежність. Саме такий підхід дає змогу розглядати дискурс як фундаментальний механізм формування, передачі й трансформації знання в людській спільноті.

1.2. Особливості воєнного дискурсу як мовного явища

У сучасному світі, де глобальні конфлікти, збройні протистояння та безпекові загрози залишаються актуальними, важливо чітко розрізняти поняття воєнного та військового дискурсу, які хоч і вживаються як синоніми, проте мають різну семантичну наповненість та функціональну спрямованість.

Воєнний дискурс охоплює широкую сукупність мовленнєвих практик, пов'язаних із тематикою війни як соціального та політичного явища. Його рамки виходять далеко за межі суто бойових дій і включають комплексне осмислення причин, наслідків і шляхів подолання збройних конфліктів. Він функціонує у політичній, соціальній, економічній, історичній, культурній і філософській площинах, відображаючи дискусії про мотивацію воєн, їхній вплив на держави та суспільства, механізми запобігання ескалації та способи досягнення миру.

Воєнний дискурс нерідко виникає в глобальному світлі, оскільки сучасні війни зачіпають інтереси багатьох країн і впливають на міжнародну безпеку. Такі

питання, як доля біженців, гуманітарні катастрофи, руйнування інфраструктури, поствоєнна відбудова, є невід'ємною частиною дискурсу, що формується як у національних, так і в міжнародних політичних інституціях, зокрема в ООН, ОБСЄ, ЄС.

Особливу увагу в межах воєнного дискурсу приділяють економічним аспектам війни. До таких належать оцінка руйнувань, витрати на ведення бойових дій, втрати для національних економік, а також процеси післявоєнної реконструкції. Залучення міжнародної фінансової підтримки, створення програм реабілітації регіонів, забезпечення соціального захисту постраждалих, ці теми активно обговорюються в експертних і політичних колах.

Характерною рисою воєнного дискурсу є використання специфічних синтаксичних конструкцій, які забезпечують ефективну, оперативну та точну передачу критично важливої інформації. У повідомленнях, що стосуються ходу бойових дій, змін у тактичному або стратегічному становищі, від мовця очікується максимальна чіткість, стислість і однозначність. Такий підхід необхідний для уникнення можливих непорозумінь або затримок у сприйнятті, особливо в умовах обмеженого часу та високої емоційної напруги.

У межах воєнного дискурсу перевага надається коротким, граматично простим реченням, що сприяють високій швидкості обробки інформації реципієнтом. Надмірно складні синтаксичні структури можуть ускладнити декодування змісту, тому вони зазвичай уникаються. Основною метою такого синтаксичного мінімалізму є оперативність комунікації та забезпечення однозначного трактування повідомлення, незалежно від його каналу передачі – письмового чи усного.

Таким чином, синтаксична організація воєнного дискурсу підпорядковується практичним вимогам ефективності, де зміст має бути не лише точним, але й доступним для швидкого розуміння та негайного реагування.

У політичному вимірі воєнний дискурс зосереджується на тому, як війна трансформує державні системи, політичні інститути, легітимність урядів, а

також впливає на глобальні баланси сил. Його зміст включає аналіз демократичних процесів під час і після воєнних дій, а також обговорення правових механізмів, що регулюють застосування сили, гуманітарне право, права людини у збройних конфліктах. Отже, важливу роль відіграють дискусії про легітимність міжнародного втручання, військову допомогу та миротворчі місії.

Воєнний дискурс містить у собі етичні та філософські аспекти, зокрема питання морального виправдання воєн, обговорення пацифізму, антивоєнного руху та пошуку мирних альтернатив розв'язання конфліктів. Відповідно, цей тип дискурсу не лише фіксує реальність, але й формує суспільне уявлення про війну, її допустимість, необхідність чи засудження.

Воєнно-політичний дискурс формується на перетині політичної та воєнної комунікації й становить окрему категорію, що поєднує риси обох сфер. Його головною функцією є легітимація збройних дій, формування ідеологічної підтримки серед населення та міжнародної спільноти, а також створення цілеспрямованих наративів, що виправдовують військову або агресивну політику держав. Тип дискурсу активізується, як правило, в умовах збройних конфліктів або загострення геополітичної ситуації, коли державне керівництво використовує риторику війни для мобілізації підтримки, забезпечення внутрішньої згуртованості та протиставлення себе зовнішньому "ворогу".

За словами дослідника О. Данильян, воєнний і політичний дискурси є складними комунікативними системами, які мають велике значення для розуміння як міждержавних взаємин, так і внутрішньої політики окремих країн. У філологічному аспекті воєнно-політичний дискурс вирізняється поліфонічністю, риторичною насиченістю, підвищеним емоційним напруженням, стратегічною мовною побудовою, і водночас відрізняється високим рівнем соціально-політичної значущості [27].

Одним із ключових механізмів цього типу дискурсу є використання метафор, які надають війні символічного значення: героїзму, обов'язку,

самопожертви. Наприклад, війна часто подається як «боротьба за свободу», «битва за виживання», або «війна добра зі злом», що дозволяє представити власні дії як морально виправдані, а противника представити як загрозу, що потребує негайного усунення.

Окрім метафор, активно застосовуються евфемізми, які маскують жорстоку реальність війни, замінюючи поняття прямого насильства на більш прийнятні для публічного вжитку формулювання, наприклад: «точковий удар», «зачистка території», «миротворча операція». Такі лексичні прийоми сприяють зниженню емоційного опору з боку громадськості та сприйняттю війни як необхідного, а іноді навіть благородного процесу.

Особливу роль у воєнно-політичному дискурсі відіграє наративний компонент, що формує цілісні історії або міфи, покликані пояснити та виправдати воєнні дії. Ці наративи можуть ґрунтуватися на історичних подіях, колективній пам'яті народу, ідеях боротьби за національну ідентичність, територіальну цілісність або захист традиційних цінностей. Як зазначає К. Дашкова, подібні наративи виконують не лише функцію мобілізації, але й інструменталізуються як засіб пропаганди, що зміцнює легітимність дій влади в очах населення та міжнародної громадськості [28].

Як зазначають дослідники, центральним елементом такого дискурсу виступає конструювання образу ворога, який забезпечує чітке розмежування між «своїми» та «чужими». Ворог подається через негативно марковану лексику: «агресор», «загарбник», «терорист», «диктаторський режим». Дає змогу оправдати ескалацію конфлікту, підсилити почуття загрози й мобілізувати ресурси суспільства на боротьбу. Створення образу ворога часто супроводжується деконтекстуалізацією –вилученням фактів із їхнього контексту, що сприяє спрощенню складної реальності до бінарної опозиції «добро – зло».

Прагматичний вимір воєнного дискурсу відіграє ключову роль у його функціонуванні, адже саме він забезпечує вплив на свідомість адресата та

формує певні соціальні установки й уявлення. Однією з провідних функцій такого дискурсу є маніпулятивний вплив на аудиторію, через нього активно формуються, коригуються або підкріплюються суспільні настрої та ідеологічні позиції. Воєнний дискурс часто включає в себе елементи інформаційно-психологічного впливу та пропаганди, що мають на меті формування сприятливого ставлення до політики держави або, навпаки, дискредитацію супротивника (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Основні функції та мовні засоби воєнного дискурсу

Функція воєнного дискурсу	Опис функції	Типові мовні засоби та прийоми	Приклади впливу
Маніпулятивна	Вплив на громадську думку через пропаганду, дезінформацію, створення фейкових новин	Евфемізми, метафори, повтори, апеляції до емоцій, маніпулятивна риторика	Поширення паніки, дезорієнтація населення
Ідеологічна	Формування образу ворога та героїв, легітимація воєнних дій, підсилення патріотизму	Конструювання наративів, символи, героїчні метафори, негативна лексика	Зміцнення національної ідентичності, виправдання війни
Соціальна консолідація	Згуртування суспільства навколо спільної мети, стимулювання солідарності та національної єдності	Апеляції до колективної відповідальності, риторика об'єднання, заклики	Активізація громадянської підтримки, підвищення морального духу
Інформаційна	Оперативне та чітке донесення важливих повідомлень про стан справ, бойові дії, заходи безпеки	Короткі синтаксичні конструкції, чіткість, конкретність, факти	Забезпечення розуміння ситуації широкою аудиторією

На думку дослідників А. Марвіка та Р. Люїса, зростаюча кількість громадян починає сумніватися в об'єктивності традиційних медіа, що призводить до пошуку альтернативних джерел інформації. Це є наслідком

поширення інформаційних маніпуляцій, фейкових повідомлень і навмисної дезінформації, які стали одним із найефективніших інструментів у межах гібридної війни. Коли сторони не можуть досягти переваги на полі бою, вони дедалі частіше звертаються до інформаційного фронту, де ведеться боротьба за свідомість громадян, моральну стійкість армії та міжнародну підтримку [63].

Зокрема, створення фальшивих наративів, поширення паніки, дискредитація інститутів державної влади та розпалювання внутрішніх конфліктів є частиною стратегічної комунікації агресора, що спрямована на ослаблення внутрішньої єдності суспільства. Таким чином, прагматичний потенціал воєнного дискурсу реалізується через вплив на емоційний, когнітивний та поведінковий рівень сприйняття реципієнта, що робить його потужним інструментом сучасної інформаційної війни.

Як зазначають дослідники, в умовах сучасної інформаційної війни одним із ключових завдань російської пропаганди є створення атмосфери паніки, страху та безнадії серед українського населення. Такі форми психологічного тиску мають на меті деморалізувати громадян, підірвати їхню впевненість і спровокувати прийняття необачних рішень, зокрема втечу або капітуляцію. Водночас інформаційні маніпуляції часто слугують способом відволікання уваги суспільства – замість концентрації на підтримці Збройних сил або участі в оборонних ініціативах, громадяни змушені витрачати ресурси на спростування неправдивих повідомлень, боротьбу з дезінформацією та розпізнавання фейків. Така тактика має на меті послабити інформаційний фронт держави, дестабілізувати моральний стан населення та знизити загальний рівень обороноздатності.

Аспектом прагматичного потенціалу воєнного дискурсу є його ідеологічна функція. Засоби масової інформації здатні навмисно розмивати межу між поняттями «свої» та «чужі», «герої» та «вороги», що формує спотворене сприйняття реальності. Особливо яскраво це проявляється у створенні та репрезентації образу ворога, де мова виступає засобом впливу на емоційне

сприйняття конфлікту. Лексичний арсенал, наповнений емоційно забарвленими словами, використовується для демонізації опонента, тоді як позитивна риторика патріотизму й героїзму спрямована на підсилення національної гордості, мобілізації населення та утвердження позитивного образу власної армії.

Важливу роль відіграє функція соціальної консолідації. Воєнний дискурс здатен не лише викликати тривогу або страх, але й стимулювати національну єдність та солідарність, об'єднуючи різні соціальні групи навколо ідеї спільного спротиву. Через ідеологічно забарвлені наративи створюється чітка картина конфлікту, де агресивні дії можуть бути представлені як необхідні, виправдані або навіть героїчні. Таким чином, воєнний дискурс виконує функцію легітимації політики війни, підкріплюючи її емоційно та раціонально сприйнятними аргументами, адаптованими до цільової аудиторії.

У XXI столітті розвиток цифрових технологій кардинально трансформував характер воєнно-політичного дискурсу. Якщо раніше основними засобами його поширення були традиційні ЗМІ, то сьогодні соціальні мережі, месенджери та відеоплатформи стали головними аренами для створення й маніпуляції інформацією у військових конфліктах. Воєнно-політичний дискурс дедалі частіше візуалізується, адаптується до форматів TikTok, Telegram, YouTube Shorts або Instagram Reels, що дозволяє миттєво впливати на великі маси населення, особливо молодь.

Одним із помітних інструментів цього процесу є використання візуальних символів, таких як прапори, емблеми, кольори та форми, що створюють емоційно насичені повідомлення. Візуальний ряд часто підкріплює вербальний дискурс, поглиблюючи вплив на підсвідомість аудиторії. Також поширеною практикою стало використання мемів як засобу швидкого поширення меседжів, що мають політичне або військове забарвлення. Меметична форма, поєднуючи сатиру, емоційність та ідеологічне навантаження, діє не лише як засіб розваги, а як ефективний інструмент інформаційного тиску.

Значне місце в сучасному воєнно-політичному дискурсі займає також участь блогерів, інфлюенсерів та незалежних аналітиків, які, не маючи формального стосунку до державних структур, фактично беруть участь у формуванні суспільного настрою. Їхня діяльність часто є двозначною: з одного боку, вони можуть сприяти поширенню правдивої інформації та мобілізувати підтримку, а з іншого, через необізнаність або політичні симпатії – сприяти поширенню пропаганди.

Одним важливим явищем є гейміфікація воєнного дискурсу, яка представляє собою подачу інформації у формі, що нагадує комп'ютерну гру. Це спостерігається, зокрема, у використанні бойової термінології, сленгу та візуальних ефектів, які створюють у глядача ефект участі у подіях. Така форма комунікації значно знижує критичність сприйняття, особливо серед молодшої аудиторії, і може перетворювати війну з трагічного явища на елемент медіарозваги.

Сучасний воєнно-політичний дискурс виходить за межі традиційної лінгвістичної структури, перетворюючись на мультимодальну систему комунікації, що використовує текст, зображення, звук і динаміку відео для досягнення стратегічних цілей. Вимагає нового підходу до його аналізу, де ключовими стають не лише мовні, а й технокультурні аспекти комунікації.

Визначальним аспектом сучасного воєнного дискурсу є зміщення центру впливу з офіційних джерел на децентралізовані платформи. Якщо раніше населення черпало інформацію з урядових пресрелізів або теленовин, то тепер мільйони людей отримують уявлення про хід війни з Telegram-каналів, стрімів з передової або коротких відеозведень. Це розширює можливості для розповсюдження інформації, але водночас посилює ризики дезінформації, маніпуляції фактами та поширення неперевіраних наративів.

Особливу загрозу несе гібридний характер комунікацій, де правдива інформація часто змішується з фейками, напівправдою або навмисними викривленнями. У результаті формується інформаційне середовище, в якому

громадянам важко орієнтуватися. Люди стають вразливими до когнітивних маніпуляцій, внаслідок чого знижується їхня здатність до критичного мислення та опору пропаганді. В рамках цього, воєнно-політичний дискурс часто набуває характеру інформаційної зброї, спрямованої не лише на ворога, а й на власне населення, з метою мобілізації, підвищення бойового духу або ж контролю за суспільними настроями.

Також важливу роль у трансформації воєнного дискурсу відіграє швидкість поширення інформації. У нових реаліях вона стала визначальним чинником, який іноді навіть переважає точність. Чим швидше з'являється повідомлення, тим більший його вплив на емоції та рішення аудиторії. Призводить до ефекту інформаційного імпульсу, коли аудиторія реагує не на перевірену інформацію, а на перше враження, що особливо небезпечно під час активних бойових дій або кризових подій.

У зв'язку з цим важливим елементом воєнно-політичного дискурсу стає управління емоціями масової аудиторії. Військові новини, зображення, відео з місця подій, коментарі очевидців – усе це формує емоційно заряджене середовище, у якому громадська думка може змінюватися надзвичайно швидко. Дослідники називають це явище емоційною волатильністю, яка створює вразливе підґрунтя для маніпуляцій, зокрема через страх, гнів або відчай.

Не менш значущим є і інституційний вимір воєнного дискурсу, державні структури, армія, служби безпеки та дипломатичні установи розробляють спеціальні комунікаційні стратегії, які дозволяють вести інформаційну боротьбу на глобальному рівні. Такі стратегії передбачають не тільки оперативне інформування населення, а й участь у контрпропаганді, створення позитивного міжнародного іміджу держави, формування наративів спротиву та героїзму.

Слід виокремити юридичну площину воєнно-політичного дискурсу. Зокрема, у багатьох країнах у період війни вводяться обмеження на свободу слова, блокуються ворожі інформаційні ресурси, а поширення дезінформації може каратися законом. Створює особливий баланс між правом на свободу

інформації та потребою в захисті національної безпеки, що також є предметом суспільної та наукової дискусії.

Сучасний воєнний дискурс є складна багатопарова система комунікації, яка охоплює мовні, візуальні, ідеологічні, правові та технологічні компоненти. Його ефективність визначається не лише змістом повідомлень, а й швидкістю їх поширення, медійною формою, культурним контекстом і готовністю аудиторії до критичного сприйняття. У добу інформаційної війни, де наратив стає зброєю, здатність аналізувати та розуміти особливості воєнно-політичного дискурсу є ключовою умовою збереження інформаційної безпеки як окремої особи, так і держави загалом.

Воєнний дискурс виступає одним із найефективніших інструментів ведення інформаційної боротьби, оскільки дозволяє цілеспрямовано впливати на сприйняття дійсності, формуючи у громадськості певні емоційні та раціональні реакції. Він слугує не лише каналом для передання повідомлень, а й засобом для активізації суспільних настроїв, мобілізації, психологічного тиску або підтримки.

Особливу роль у цьому процесі відіграють мовні засоби, характерні для воєнного контексту: спеціалізована термінологія, образна мова (зокрема метафори бойових дій), неологізми, а також чіткі та динамічні синтаксичні конструкції. Саме через них медіа досягають максимальної експресивності у комунікації, впливаючи на ціннісні орієнтири та поведінкові установки адресата.

Уміння інтерпретувати такі елементи дискурсу має важливе значення для виявлення маніпулятивних практик у медіапросторі та протидії поширенню дезінформації. В умовах сучасної війни, коли інформація стає ресурсом не менш важливим, ніж зброя, усвідомлене ставлення до текстів і повідомлень воєнного характеру є ключем до формування інформаційної стійкості суспільства.

Крім того, важливо враховувати психологічний вимір дискурсу. Лінгвістичні прийоми, обрані комунікатором, здатні не лише викликати певні емоції, а й трансформувати загальну атмосферу в суспільстві, від відчаю до надії,

від страху до впевненості. Такий вплив може мати як конструктивний характер, зміцнення патріотизму, підтримки армії, віри в перемогу, так і деструктивний, створення паніки, агресії чи апатії.

Отже, воєнно-політичний дискурс у сучасних реаліях виступає не просто формою повідомлення, а інструментом цілеспрямованого впливу на масову свідомість, що потребує глибокого аналізу та розуміння як з боку дослідників, так і пересічних громадян.

Висновки до 1 розділу

Отже, теоретичний аналіз засвідчує, що дискурс є багатовимірним комунікативним феноменом, який не лише відображає дійсність, а й виступає інструментом конструювання соціальної реальності, набуваючи особливої ваги в умовах збройного протистояння. Воєнний дискурс визначено як специфічну прагматичну систему, спрямовану не лише на інформування, а й на ідеологічну мобілізацію суспільства, легітимацію дій влади та чітке розмежування категорій «свій» і «чужий» через створення образу ворога. В умовах сучасної гібридної війни та цифровізації комунікацій цей тип дискурсу трансформувався у потужну інформаційну зброю, що характеризується мультимодальністю, миттєвістю поширення та високим маніпулятивним потенціалом. Його ефективність забезпечується комплексом специфічних лінгвістичних засобів і стратегій, які дозволяють керувати емоційним станом масової аудиторії та формувати необхідні поведінкові установки. Відтак, розуміння механізмів функціонування воєнного дискурсу стає критично важливою умовою для забезпечення інформаційної безпеки держави та формування стійкості суспільства до ворожої пропаганди й дезінформації.

РОЗДІЛ 2

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВОЄННОГО ДИСКУРСУ

2.1. Тематичні групи лексики у воєнному дискурсі

Воєнний дискурс, функціонує як мова сили та стратегій, а також для артикулювання владних принципів та впливів. Його лексична структура відображає не лише баталії, але й проєкцію ідеологем, доктринальних установок та когнітивних моделей суб'єктів війни.

Зокрема, вчення Сунь-Цзи «Мистецтво війни» [51, с. 152] та Клаузевіца репрезентують два поляризовані, але компліментарні підходи до розуміння сутності війни, що безпосередньо корелює з тематичним групуванням воєнної лексики. Основна стратегія Сунь-Цзи «Мистецтво війни» [51, с. 152] полягає в досягненні успіху ще до бою. Давньокитайський мислитель стверджував: «Вправний боєць не той, хто перемагає в бою, а той хто, ламає супротивника без бою».

Цитата стратега є постулатом, що визначає пріоритет когнітивної перемоги над фізичним полем битви. Береться до уваги лексична домінанта, яка ґрунтується довкола концептів обману, відволікання, симуляції та інформаційного деструктивного впливу. Розгляньмо приклад відомого полководця Ганнібала Барки, який обманом заманив римлян у центр, створивши ілюзію прориву.

Карфагенський полководець казав: *«Виглядайте втомлено. Дайте їм повірити, що ми зламані. Станьте пасткою»*. Наведене нами висловлювання є когнітивно-асиметричною інструкцією, сформульованою через лексеми симуляції, маніпуляції та метафоризації дії, яка не закликає до фізичного опору. Завдяки такій лексиці досягається ефект стратегічного обману, реалізуючи принцип Сунь-Цзи про перемогу через злам логіки сприйняття, а не тіла ворога. Візьмімо до уваги вислів київського Князя Святослава Ігоровича «Іду на ви», що є зразком радикально стиснутого, але стратегічно навантаженого воєнного

дискурсу. У цій фразі реалізовується кілька функцій одразу, зокрема перформативна дія, інформаційна інтервенція та асиметрична психологічна перевага. Структура складається з трьох слів, які втілюють максимальну лексичну щільність: дієслово прямої ініціативи «*іду*», преактивний вектор «*на*» та звернення до супротивника «*ви*», що разом формують не повідомлення, а односторонній акт волевиявлення, в якому слово тотожне дії. Це не попередження і не дипломатичний сигнал, не ультиматум у класичному сенсі, а саме вербальна реалізація наступу.

З погляду лінгвістичної класифікації, вислів Святослава є експліцитним директивним перформативом, у якому передача інформації є вторинною щодо виконання дії. Князь Святослав виводить силу на рівень прямої мови. Його конструкція – це не стратегема, не маскування, не багаторівневий план. Це – оперативно лексикалізована воля до вторгнення. Вислів сприймається, як психолінгвістичний удар: він не пояснює, не аргументує, не просить – він знецінює будь-які інші форми впливу. Розгляньмо метод вербальної десуб'єктивізації як стратегії бойової домінації на прикладі козацького отамана Івана Сірка. «*Не лічу вас за воїв, а за собак*» – цей вислів спрямований на руйнацію легітимного статусу супротивника. Вона функціонує як інверсія бойового коду честі: у контексті козацької воєнної етики, воїн – це суб'єкт, наділений правом на спротив і гідність, тоді як собака повністю позасистемна фігура, позбавлена стратегічної ваги, честі символіки та політичного статусу.

Розгляньмо також бойові звернення командирів підпільного та повстанського руху, зокрема УПА, як особливу форму воєнного дискурсу. Звернення які наводитемим у приклад виконували функцію вербальної зброї. Висловлювання в бою – це не тільки ритуал, певний лексичний обряд, який паралізовує мотивацію та стимул ворога, але й формування власної ідеологічної вертикалі.

Через лексичну структуру, ритм та семантичну насиченість такі вислови створювали психологічну перевагу безпосередньо перед боєм. Візьмемо до

уваги лексику головного командира УПА Романа Шухевича, генерал-хорунжого “Поліської Січі” Тараса Бульби – Боровця, сотенного УПА Мирослава Симчича.

Роман Шухевич [53, с. 320] казав: *«Ми не боїмося смерті. Ми боїмося тільки не встигнути її використати, щоб знищити вас»*. Це висловлювання демонструє повне перетворення страху на зброю. Смерть тут не є а ні трагічною, ані пасивною – вона осмислена як засіб дії. Провідна лексема «використати смерть» руйнує уявлення про загибель як поразку. Вислів складається з двох частин: заперечення страху, виведення смерті в тактичний простір, а ворог при цьому не є лякаючим чинником. Комунікативна функція фрази полягає у деморалізуванні супротивника, вивести його з емоційної рівноваги, показати : ви проти тих, для кого загибель - не кінець, а форма удару. Це не просто декларація хоробрості, а не демонстрація оперативної волі, що не залежить від виживання. Варто й проаналізувати риторику Тараса-Бульби-Боровця: *«Ми не воюємо за обов’язок, який ви не здатні зрозуміти»*. Цей вислів побудований на моральній асиметрії. Конструкція *«не здатні зрозуміти»* є актом когнітивної дегуманізації – супротивник не просто далекий, а принципово неспроможний осмислити сенс дії противника. Це елітарна позиція, де цінність опору не пояснюється, а постулюється. Ворог тут не є партнером по конфлікту, а нижчий тип суб’єкта, непридатний до символічної війни. Сотенний УПА в боях проголошував такі слова: *«Ми билися не за наказ – за землю і за свою кров. Ви – лише озброєна черва»*.

У цьому зверненні структура цінностей виводиться із тілесного рівня: «земля», «кров» - базові категорії етнічного існування. Така дегуманізація виконує функцію моральної легітимації знищення: убити черву – не злочин. Комунікативно це звернення виводить ворога за межі етики, він не об’єкт дискусії, а лише ціль.

2. 2. Емоційно-оцінна лексика та експресивні засоби

Емоційно-оцінна лексика є важливим інструментом сучасного воєнного дискурсу, оскільки вона не тільки передає інформацію, а й впливає на настрій суспільства, створює образи «своїх» та «ворога», мобілізує або, навпаки, слабкісні.

Під час війни слова стають емоційними: звичайні слова набувають нових значень, а мова стає інтенсивною та виконує важливу роль у передачі ідеології та почуттів.

В українському воєнному медіадискурсі можна побачити кілька основних видів такої лексики.

По-перше, героїзувальна лексика, яка створює позитивний образ захисників та підсилює патріотичну ідею. У промовах президента Володимира Зеленського часто зустрічаються слова, як *«незламні»*, *«герої»*, *«захисники»*, а також фрази, як *«Ми зможемо. Ми повинні. Ми зробимо це разом!»*, які призначені для мобілізації та нагадують про спільну мету та єдність суспільства. По-друге, лексика на позначення ворога— слова, як *«окупанти»*, *«загарбники»*, *«орки»*, *«нелюди»*, які відображають образ кремлівських психопатів, їх посіпак та допомагають чітко відмежовувати «своїх» від *«чужих»*. У деяких випадках політики використовують особливо жорсткі вислови — наприклад, коли Зеленський назвав Путіна *«довбо*обом»*, що відхиляється від дипломатичної норми, але ефективно підсилює емоційне відторгнення від ворога.

Третя категорія — лексика трагізму та співчуття.

У репортажах про звільнення Херсона журналісти використовують слова, як *«зруйнований міст»*, *«міни»*, *«місто без води, без електрики»*, які зображують масштаб страждань, викликають співпереживання та підкреслюють важливість перемоги. Нарешті, важливою є лексика мобілізаційного характеру, як *«боротися»*, *«вистояти»*, *«не здаватися»*, *«перемогти»*. У заявах офіційних осіб зустрічаються вислови, як *«крок за кроком ми прокладаємо шлях»*, *«ми*

будуємо велику стіну проти корупції», які мотивують суспільство діяти та підтримувати спільні цілі.

Паралельно з лексикою використовуються експресивні засоби.

Метафори, як *«залізний купол», «щит Європи», «чорне серце ворога»* роблять повідомлення більш образними та згадуваними. Епітети, як *«жорстокий напад», «безжальна окупація», «кривава атака»* збільшують вислови, підсилюючи відчуття загрози. Гіперболи, як *«нескінченний обстріл», «весь світ підтримує»* збільшують ефект, полегшуючи сприйняття військових подій. Часто використовуються і повтори, риторичні формули – особливо відоме вітання *«Слава Україні! – Героям слава!»*, який вже давно переріс у символ об'єднання та моральної підтримки.

Реальні приклади показують, що такий мовний арсенал використовується системно.

Дослідження телемарафону «Єдині новини» показує, що близько чвертих повідомлень містять оцінну лексику, а 16% – експресивні засоби, що свідчить про чітку стратегію впливу через емоції та образність. У локальних ЗМІ також спостерігаємо схожу тенденцію: у заголовках часто зустрічаються вислови, як *«економіку лихорадить»* чи *«гривня стрімко просіла»*, які емоційно забарвлюють факти, навіть якщо їх зміст виглядає більш спокійним. Медіа застосовують дедалі частіше емоційно-оцінну лексику та експресивні засоби, що створює ефект безнадійності, або ж навпаки піднесеності в очах суспільства [52].

Варто підкреслити й використання емоційної лексики як інструмента соціальної інженерії – навмисного конструювання певних поведінкових патернів у суспільстві. Наприклад, повторювані звернення до українців із тезами *«всі разом – ми непереможні», «кожен донат наближає перемогу», «підтримати армію - обов'язок кожного»* формують відчуття особистої причетності кожного громадянина до оборони країни. Це не лише мотивує до фінансової допомоги чи волонтерства, а й закріплює бажану соціальну поведінку через постійне емоційне підкріплення. Таким чином, воєнний дискурс стає не лише відображенням подій,

а й механізмом управління соціальними процесами, у якому слово працює як важіль психологічного впливу.

Отже, емоційно-оцінна лексика і експресивні засоби в українському воєнному дискурсі є не просто мовними елементами, а потужними інструментами створення й утримання єдиного наративу.

Після початку повномасштабної війни в Україні спостерігаємо стрімке оновлення лексичного складу української мови, зокрема через появу численних неологізмів та цитат, що стали мовними маркерами нової реальності. Ці одиниці не лише відображають трансформації суспільства, а й активно беруть участь у конструюванні національного наративу спротиву.

Одним із найпоширеніших типів є іронічні евфемізми. Найвідоміший приклад – «бавовна», що позначає вибухи на територіях, окупованих ворогом, або в самій РФ. Фраза «У Севастополі знову була бавовна» водночас повідомляє про військову подію й викликає відчуття морального задоволення. Її функція – перетворення страху на контрольований сарказм, що зміцнює психологічну стійкість.

Появилися терміни, на кшталт «рашизм», «рашист», «чмоні». Ці слова стали семантичними контейнерами для фіксації системної загрози, що поєднує імперіалізм, мілітаризм і ксенофобію. Зокрема, «рашизм» неодноразово згадувався у заявах українського МЗС, Європарламенту, а також в аналітичних звітах західних інституцій.

Широко вживаними стали й неологізми, що позначають нові соціальні ролі в умовах війни. Наприклад, «дронер» – оператор БПЛА, який виконує бойові або розвідувальні функції. Слово закріпилося в офіційних звітах Генштабу, волонтерських кампаніях і навіть в описах вакансій для мобілізаційного резерву. Також з'явився термін «трОшник» – скорочено від «територіальна оборона», який позначає захисника з місцевого підрозділу ТРО.

Обидва терміни засвідчують появу нових, не менш значущих форм участі в обороні, відмінних від регулярного війська.

Паралельно з неологізмами формуються і стійкі політичні цитати, що відіграють роль риторичних опор національної єдності. Промови Президента Володимира Зеленського дали поштовх до появи виразів, які стали мовними константами: *«Я тут. Ми всі тут»*, *«Світло переможе темряву»*, *«Без вас – нічого. З вами – все»*. Вони функціонують як афективні консолідатори та кодові одиниці морального порядку.

Окремо слід виокремити фразу *«Русській воєнний корабль, іди...»*, яка, попри нецензурність, перетворилась на синтагматичний символ національного спротиву. Її реплікації – на марках, постерах, у творах мистецтва, відео, іграх – засвідчують не лише віральність, а й здатність короткої фрази кристалізувати суть війни у формі, доступній масовій свідомості.

Також у дискурсі з'явилися нові формули самоідентифікації, наприклад: *«Доброго вечора, ми з України»*, що виконує не просто функцію вітання, а слугує вербальним маркером причетності, суб'єктності, національної присутності.

Ці неологізми та цитати швидко проникають у глобальний інформаційний простір. Вони адаптуються у виступах іноземних лідерів (*«Ukraine will prevail»*, *«as long as it takes»*), резолюціях парламентів і в риторичі міжнародної дипломатії. Мовні одиниці, що виникли як реакція на локальну трагедію, набули універсального значення – як символ боротьби за свободу, гідність і цивілізаційну суб'єктність.

Отже, можна дійти висновку, що мовна еволюція, спровокована війною, не є хаотичною – вона відображає структурну адаптацію лексичної системи до нових екзистенційних умов. Неологізми й політичні цитати в цьому контексті виконують функції ідентифікації, мобілізації, легітимації та комунікативної інтернаціоналізації. Це не лише мова новин – це мова спротиву, мова пам'яті, мова майбутнього.

Однією з ключових лексичних інновацій, що виникла в українському публічному дискурсі після початку повномасштабного вторгнення РФ, є явище ономастичних дієслівних неологізмів. Ці одиниці формуються через словотвірну

деривацію від імен, прізвищ, географічних назв або брендів, які в контексті війни набули символічної функції. Серед найуживаніших лексем – *чорнобаїти*, *байрактарити*, *шойгувати*, *арестовити*, *кімити*, *відбородянити*, *відждевелінити*, *залужити*, *вагнерити*, *ждановити* тощо. Вони утворюють потужну когнітивну матрицю, в межах якої одинична лексема акумулює складний семантичний, емоційний та ідеологічний вектор.

Структурно ці неологізми базуються на аглютинації ономастичного компонента (топонім або антропонім) із дієслівним суфіксом – найчастіше *-ити*, *-увати*, *іноді -нути*, – у результаті чого формується предикативна одиниця з глибоким наративним навантаженням. Наприклад, *чорнобаїти* (від Чорнобаївка) означає повторно знищувати ворога на одному й тому ж місці, *байрактарити* – *нищити супротивника за допомогою високоточних ударів*, *шойгувати* – *дезінформувати або приховувати провал*, *арестовити* – *створювати ефект штучного оптимізму в умовах небезпеки*.

У матеріалах українських медіа зафіксовані численні вживання цих лексем із чітко заданим семантичним полем. Так, за повідомленням «Суспільного», «Чорнобаївка з її тисячами знищених окупантів дала нам і нове дієслово – чорнобаїти. Воно означає – *«наступати на одні й ті ж самі граблі»* [22]. У тому ж матеріалі зазначається, що поряд із ним активно функціонують новотвори на кшталт *байрактарити*, *джавелінити*, *енлоїти* – лексеми, які синтезують військову дію з образом конкретної зброї, закріпленої в суспільній уяві як ефективною [22].

Слово шойгувати, за визначенням порталу АрміяInform, [22]. Подібним чином функціонує і лексема арестовити – *«говорити спокійним тоном про дуже небезпечні речі»*, тобто здійснювати так зване «арестовлення» – створення психологічного ефекту безпідставної безпеки.

Важливим напрямом є також утворення дієслів на основі імен героїчних постатей. Наприклад, *кімити* – означає або *«помирати героїчно»*, або *«тримати*

лінію попри все», за аналогією з образом комбата «Азову» Олексія Кіма, який загинув у бою [22].

Загалом, ономастичні дієслівні неологізми виконують багаторівневу функцію в дискурсі:

- Компресивну – здатність передавати складний подієвий або стратегічний сценарій у межах однієї одиниці (відбородянити – «звільнити населений пункт із повним знищенням ворожої присутності»).
- Ідеологічну – чітке маркування «свого/чужого», ідентифікація позиції мовця щодо війни.
- Психолінгвістичну – емоційна регуляція через гумор, сарказм, символізацію (напр., арестовити як форма лінгвістичної компенсації тривоги).
- Меметичну – спонтанне розповсюдження й закріплення в соціальних мережах як форми лінгвістичного спротиву.

Ці лексеми активно використовуються в загальнонаціональні публікації, медіааналітику, коментарі політичних оглядачів. Така оцінка підтверджує головну тезу: дієслівні неологізми ономастичного типу в умовах війни – це не лише результат словотворчої спонтанності, а системний механізм концептуалізації, психологічної адаптації й стратегічної комунікації.

2.3. Метафорика та символізм у воєнному дискурсі

Метафора в умовах війни перестає бути лише стилістичним прийомом – вона набуває статусу когнітивного механізму, що структурує мислення, формує фрейми інтерпретації подій і виконує функцію емоційної та ідеологічної навігації. У воєнному дискурсі метафора не просто замінює одну реальність іншою – вона встановлює нові епістемологічні правила, де образ підміняє пояснення, а символ – аргумент.

Однією з провідних функцій метафоризації у воєнному мовленні є трансляція складної подієвої реальності через набір спрощених, але інтенсивно

емоційно забарвлених образів. Через це метафора стає засобом когнітивної економії: вона конденсує досвід війни у формі, що є миттєво впізнаваною і функціонально операбельною в публічному просторі.

Масштабне використання метафоричних конструкцій в українському медіапросторі свідчить про їхню ключову роль у кодуванні значень війни. Найпоширенішими типами є:

- тілесні метафори: зламати хребет наступу, ампутувати анклав, відгризти позиції;
- техно-механістичні: вогняний вал, бронемашина спротиву, запустити оборонний механізм;
- зооморфні: орки, свинособаки, руzzня;
- релігійно-сакральні: Азовсталь – новітня Голгофа, мученики Маріуполя, ікона війни;
- топографічно-маркерні: Бахмут – м'ясорубка, Чорнобаївка – прокляте коло для ворога.

У межах цих структур метафора не лише конденсує смисл, а і трансформує статус явищ. Так, *Азовсталь* із реального об'єкта перетворюється на архетип жертвності й символ вищої воєнної етики. *Чорнобаївка* стає синонімом стратегічної катастрофи супротивника. *Байрактар* – не просто зброя, а обрядовий символ дистанційного правосуддя. *Паляниця* – маркер національної належності, мовний пароль, що виводить чужого за межі «свого» світу.

Метафоричні конструкти активно використовуються в публіцистиці та новинах. Наприклад, у заголовку «*Українські сили зламали хребет наступу під Кремінною*» тілесна метафора передає ідею фатального зупинення сили супротивника. У матеріалі «*Азовсталь – це наша новітня Голгофа*» застосовано релігійний наратив, що репрезентує подвиг оборонців як мучеництво з надсвітським змістом. Конструкція «*чергова бавовна в Криму*» – типовий приклад евфемізованого метафоричного позначення вибуху з елементами сарказму.

Символізм, на відміну від метафори, не порівнює, а репрезентує. Він діє як знак, який несе смисл незалежно від контексту. Такі символи, як Азовсталь, Байрактар, Паляниця, Бавовна – виконують семіотичну функцію структурної опори наративу спротиву. Вони не вимагають пояснення – вони самодостатні як маркери позиції. Так, бавовна означає «вибух на ворожій території», але не вказує на руйнування, а на «справедливу кару». Цей ефект підсилюється іронічною обробкою: «Бавовна сталася зненацька, але закономірно».

Функції метафори та символу в дискурсі війни:

Відбувається прощення складного конфлікту до чітких образів: ворог - орки, свої - воїни світла, місце події –пекло Азовсталі.

Ідеологічна ідентифікація – створення колективного фрейму: ті, хто використовують лексеми *руззня*, *чмоня*, *кацани* – демонструють чітке позиціонування.

Психологічна компенсація – метафора виконує функцію внутрішнього захисту, переводячи трагедію у фігуру (напр., бавовна замість удару по тилу).

Евфемізація насильства – метафори типу зачистити, вивітрити позицію, відбородянити маскують деструкцію під дії з нейтральним або технічним значенням.

У поєднанні з неологізмами метафора створює гібридні конструкції: забавовнилося, начорнобаїли, захаймарсили, – у яких подія редукується до коду з чіткою оцінкою. Таке лінгвістичне скорочення не зменшує значущість - воно її унеможлиблює як аксіому: те, що забавовнилося, апріорі справедливо і бажано.

Отже, воєнна метафора – це не естетичне оформлення повідомлення, а інструмент когнітивного домінування. Вона визначає, що вважати подвигом, а що поразкою; що називати «ударом», а що – «бавовною»; хто є «героєм», а хто – «орком».

Висновки до розділу 2

Отже, аналіз лексичного складу воєнного дискурсу засвідчив, що в умовах збройного конфлікту мова трансформується зі звичайного засобу комунікації на стратегічний ресурс інформаційно-психологічного протистояння. Виявлено, що ключовим механізмом цього процесу є поляризація лексики, яка через опозицію «героїзація — дегуманізація» та використання специфічних історичних і культурних кодів забезпечує моральну легітимацію власних дій та руйнування суб'єктності ворога. Стрімка поява неологізмів, ономастичних дериватів та іронічних евфемізмів демонструє високу адаптивність мовної системи, яка виконує терапевтичну функцію, перетворюючи травматичний досвід війни на структурований наратив спротиву. Метафоризація та символізм у цьому контексті виступають потужними когнітивними інструментами, що спрощують складну реальність до чітких ідеологічних імперативів, необхідних для консолідації нації. Таким чином, лексичні засоби воєнного дискурсу функціонують як вербальна зброя, що здатна не лише фіксувати події, а й моделювати колективну свідомість, мотивуючи суспільство на боротьбу та перемогу.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ЛЕКСИКИ У ПРОМОВАХ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО

3.1. Частотний аналіз ключових лексем

У межах дослідження проаналізовано 100 публічних промов Президента України Володимира Зеленського, виголошених у період з 24 лютого 2022 року до 24 лютого 2023 року. Корпус включає щоденні звернення до нації, виступи у Верховній Раді, звернення до міжнародних парламентів, інтерв'ю та офіційні заяви. Загальний обсяг становить приблизно 160-180 тисяч слів.

За результатами частотного аналізу виокремлено стабільне ядро ключових лексем, що формують семантичну структуру публічного дискурсу Зеленського: *наш / ми, Україна, окупант / ворог, боротьба / захист, життя, перемога, підтримка / партнери, свобода, ЗСУ / армія, світ / Європа, діти / майбутнє, відбудова*. Ці лексеми не лише частотні, а й структурно закріплені у ключових риторичних позиціях – вступях, кульмінаціях, завершеннях.

Наприклад, займенникова конструкція «*наш*» / «*ми*» вживається більше ніж у 4 400 випадках (у повному корпусі), функціонуючи як індекс солідарності, включеності та мобілізації: «*Ми стоїмо, ми боремось – і ми переможемо. Тому що ми єдині. Україна, Америка і весь вільний світ*».

Лексема «Україна» виконує роль ідентифікаційного ядра. Вона присутня в 98 зі 100 проаналізованих промов і формує основний концепт лояльності, суб'єктності, правоти: «*Україна вистійть. Україна переможе*».

Особливу увагу заслуговує риторика боротьби. На початку повномасштабного вторгнення лексеми бій, вистояти, захистити були домінантними, наприклад: «*Бій тут. Мені потрібні набої, а не евакуація*».

Лексеми «життя» і «світло» вживаються в кульмінаційних моментах, де президент апелює до базових цінностей, що протистоять агресії: «*Життя переможе смерть, а світло переможе темряву*».

Конструкція морального порівняння стає особливо потужною в зверненнях до партнерів: *«Якщо впаде Україна – впаде Європа. Якщо переможе Україна – це буде перемога всього демократичного світу»*.

Ціннісне ядро формує і метафора відмови від псевдодружби з агресором:

«Без газу чи без вас? Без вас. Холод, голод, темрява й спрага - не страшні, як ваша “дружба й братерство”».

Лексеми *«перемога»*, *«відбудова»*, *«діти»*, *«майбутнє»* формують семантичну групу стратегічної перспективи, яка зростає у частотності наприкінці 2022 року. Їх присутність посилюється в структурі завершальних пасажів промов, зокрема: *«Ми все відбудуємо. Ми повернемо всіх наших людей. І ми будемо жити. Жити в мирі. У вільній Україні»*.

Таким чином, частотний аналіз ключових лексем, підкріплений автентичними цитатами, дозволяє зафіксувати не лише структурну стабільність мовлення Зеленського, а й його стратегічну спрямованість. Лексеми не функціонують ізольовано – вони утворюють наративні вісі, в яких *«ми»* протистоїть *«окупантові»*, *«життя»* протиставлене *«смерті»*, а *«перемога»* йде через *«боротьбу»*, *«підтримку»* та *«єдність»*. Кожна цитата ілюструє, як ці слова виконують когнітивну, емоційну та мобілізаційну функцію в умовах воєнного дискурсу.

3.2. Використання патріотичної та об'єднувальної лексики

Промови Президента України Володимира Зеленського у 2022–2025 роках системно насичені лексикою, що конструює колективне *«ми»* – патріотичне, мобілізоване й об'єднане. Ці слова діють не просто як підсилювач емоцій, а як ключові структурні засоби створення ідентичності, моральної спільності й зовнішньої легітимації.

1. Конструкції *«ми»*, *«наш»*, *«разом»* – лексема солідарності.

Займенникові конструкції першої особи множини (*«ми»*, *«наш народ»*, *«разом»*) використовуються системно і мають частоту в межах тисяч випадків. Вони

утворюють лінгвістичну спільність, що поширюється на ширшу аудиторію – внутрішню та міжнародну: *«Коли ми єдині, ми непереможні», «Єдність нашого народу – наша найпотужніша зброя»*.

Ці фрази неодноразово транслиювалися через соціальні медіа та офіційні виступи, підсилюючи психологічне сприйняття України як нації, здатної об'єднатися перед зовнішньою загрозою.

2. Номінація держави та народу як символічні маркери. *«Україна», «українці», «наша держава»* – слова, що вживаються з високою частотністю у ключових меседжах і виступають географічними ідентичними знаками, але й символами морального початку: *«Україна – частина Європи. І Європа не може бути цілісною без України»; «Ми всі – українські солдати. Ми протистояли одній із наймогутніших армій світу»*. Слід зазначити, що це не просто номінація – це програмування аудиторії на колективну дію.

3. Опозиційна семантика: свобода / темрява, життя / смерть. Теми моральної дихотомії й моральних цінностей фіксують протистояння добра і зла через чіткі семантичні універсали: *«Життя переможе смерть, а світло – темряву»*.

Лексеми *«життя», «світло», «свобода»* у такій опозиції стають моральними маяками, які задають орієнтир цінностей війни.

4. Апеляція до глобальних цінностей: демократія і відповідальність. У виступах перед парламентарями США, ЄС, ООН В. Зеленський апелює до цінностей, які резонують у міжнародному правовому порядку: реальність відповіді на агресію – не лише українська справа, а справа всього «демократичного світу»: *«Будь ласка, почуйте мене. Хай єдність вирішує все відкрито»; «Росія перетворює енергетику на зброю... Об'єднавшись, ми перетворили зброю на їжу знову»*.

5. Стильові прийоми як підсилювач лексики. Цікавими є стильові прийоми у промовах В. Зеленського. Тут можна виділити літоту «ми – ми – ми» (триколон, анафора, епіфора); історичні алюзії: до Черчілля, Рейгана; контрасти:

«борці за мир», «криваві гроші», «вепонізація енергоресурсів» – двозначність і поляризація.

Лексичне поле промов структурно ритмізоване й легкозапам'ятовне – кожна фраза функціонує як кодова формула.

Нова цитатна база підтверджує: патріотична та об'єднувальна лексика Зеленського – це інструмент мовної конструкції суб'єкта, а не випадкових фраз. Лексеми «єдність», «ми», «Україна», «життя», «свобода» – функціонують у структурі політичної мобілізації, що поєднує внутрішню згуртованість із апеляцією до міжнародної легітимності. Займенникові конструкції, бінарна опозиція, символічна соціальна ідентифікація й універсальні цінності формують комплекс лексико-стилістичних засобів, спрямованих на досягнення політичної та духовної мети.

3.3. Риторичні прийоми і стилістичні засоби впливу

Комунікаційна стратегія Володимира Зеленського з перших днів повномасштабної війни, як можна помітити, характеризується високим ступенем риторичної щільності, що проявляється у використанні не лише традиційних політичних патернів, а й мовних інструментів психологічного впливу. Центральною особливістю риторики Зеленського є динамічна взаємодія логосу й патосу, де стилістичні прийоми не декоративні, а функціональні – вони виконують мобілізаційні, інтерпретаційні та символічні завдання.

У структурі промов ключовим є прийом паралелізму, який дозволяє через граматичну симетрію закріпити меседж у свідомості аудиторії. Наприклад, у зверненні до мешканців тимчасово окупованих територій Зеленський зазначив: «Ви – наші. І ми – ваші. Ми – з вами. І ми – для вас». Така конструкція поєднує синтаксичну репетицію з емоційною достовірністю, створюючи ефект злиття адресанта й адресата в єдину семантичну площину.

Інший ключовий елемент – гіпербола у поєднанні з метафоризацією, що дозволяє актуалізувати граничні стани (*життя/смерть, перемога/втрата*) в

максимально концентрованої формі. Так, у промові до Ради безпеки ООН Зеленський вжив формулювання: *«Росія перетворила право в зброю. Право – отруєне»*. Така лексична формула поєднує метафору (отруєне право) з концептом нормативної девіації, трансформуючи юридичну термінологію у поле моральної оцінки.

Окремо слід виділити риторичну інверсію, яку Зеленський застосовує для підсилення ідеологічного маркування. Наприклад: *«Коли вони руйнують – ми будуємо. Коли вони брешуть – ми говоримо правду. Коли вони вбивають – ми захищаємо»*. Це не лише логічне протиставлення, а й стратегія моралізації дій обох сторін – через граматичну симетрію Зеленський закріплює асоціативний контраст на рівні мікродискурсу.

Значну роль відіграють також референції до особистого досвіду, які підвищують довіру аудиторії до мовця. Наприклад, фраза: *«Я залишився в Києві. І моя родина залишилась. Бо Україна - тут»* – поєднує автобіографічну згадку з просторовим маркером національної присутності. Тут стратегія впливу базується на принципі персональної залученості.

У контексті історичних паралелей доречно порівняти риторику президента Зеленського з промовами Вінстона Черчилля періоду Другої світової війни. Зокрема, структурна схожість простежується у використанні паралельних синтаксичних побудов та емоційно заряджених антонімів. Черчилль у своїй знаменитій промові 4 червня 1940 року стверджував: *«Ми будемо битися на пляжах, ми будемо битися на десантних майданчиках, ми будемо битися у полях та на вулицях, ми будемо битися на пагорбах. Ми ніколи не здамося»*. Цей фрагмент має ідентичну риторичну функцію до звернення Зеленського: *«Ми боротимемось у полях, на берегах, у містах... ми ніколи не здамося»*.

Таке риторичне дублювання не є простим відсиланням: Зеленський цілеспрямовано використовує алюзії на риторику історичного спротиву, щоб встановити міжвоєнну спадковість у політичному мовленні, вписуючи українську боротьбу в канон західного демократичного героїзму. Подібність

проявляється не лише у синтаксисі, а й у функціональній стилістиці - обидва лідери формують національний наратив через опозицію загрози, апеляцію до єдності та повторювану мобілізаційну формулу.

Порівняльний аналіз з риторикою Черчилля можна доповнити згадкою про використання в обох лідерів принципу активації колективного суб'єкта через уніфіковану мету. Черчилль у 1941 році проголошував: *«Дайте нам споряддя і ми закінчимо справу»* – апеляція до союзників у формі конкретної вимоги. Зеленський у 2023 говорить: *«Нам потрібна протиповітряна оборона. Нам потрібні далекобійні ракети. Нам потрібні танки. Нам потрібна підтримка. І ми переможемо»*. Це не лише аналогічна структурна модель – це ідентична прагматична функція: аргументативний заклик, що синтезує необхідність і впевненість.

Ще одна форма впливу – градація. У виступі до студентів Гарварду Зеленський заявив: *«Вирішується майбутнє. Майбутнє свободи. Майбутнє демократії. Майбутнє Європи. Майбутнє світу»*. Це риторичне нарощування масштабу, що підсилює відчуття доленості моменту, є універсальним стилістичним тропом кризової риторики. Ідентичні градації можна простежити в промовах Джона Кеннеді у Берліні (1963).

Таким чином, риторика Зеленського включає в себе повний спектр високочастотних стилістичних засобів: метафора, антитеза, анафора, алегорія, алюзія, інверсія, градація, емфатична паралель. Паралелі з риторикою Черчилля, Рузвельта, Кеннеді не є випадковими – вони вказують на свідоме вписування українського дискурсу в канон політичного мовлення країн ліберально-демократичної традиції.

Отож, риторика Зеленського не тільки функціонує як автономний інструмент впливу, а й інтертекстуально перегукується з риторикою провідних історичних фігур XX століття. Це свідчить про свідоме формування транснаціонального героїчного дискурсу, в якому Україна не виняток, а продовження глобального спротиву тоталітаризму.

3.4. Трансформація лексики у динаміці війни (2022–2025 рр.)

Лексична система публічних виступів Володимира Зеленського упродовж 2022–2025 років зазнала якісної еволюції, що відповідає динаміці воєнно-політичного процесу. Мовлення глави держави функціонує не як рефлексивне відображення подій, а як інструмент їхнього структурного оформлення. Через зміни лексичного складу промов можна реконструювати траєкторію публічного дискурсу України: від шоку й спротиву - до раціоналізації й постконфліктної нормалізації. Мовна система при цьому виконує роль когнітивного стабілізатора нації та векторного маркера її політичної суб'єктності.

У 2022 році, в період перших тижнів повномасштабного вторгнення, промови Зеленського характеризувалися високим ступенем емоційного насичення, синтаксичною лаконічністю та номінативною простотою. Лексика мала переважно екзистенціально-мобілізаційний характер, з домінуванням дієслів активної дії: «*захищаємо*», «*стоїмо*», «*боремось*», «*тримаймось*». Частими були конкретизовані позначення загрози: «*ракети*», «*окупанти*», «*обстріли*», «*сирени*», «*тривога*», «*бомбосховище*». Усе мовлення в цей період було спрямоване на забезпечення психоемоційної єдності та тотальної мобілізації: «*Ми тут. Ми не здаємось. Ми боремось. І ми переможемо. Бо ми – українці*».

Літом 2022 року в промовах починає домінувати лексика міжнародної взаємодії: зростає питома вага слів на позначення партнерства, колективної відповідальності, геополітичної підтримки. Замість лексем страху та атаки активізуються одиниці, пов'язані з демократичною єдністю: «*партнери*», «*коаліція*», «*демократії*», «*Європа*», «*цивілізований світ*». Зміщення акценту з оборони на дипломатичну суб'єктність означає формування комунікативної парадигми, орієнтованої на зовнішню легітимацію: «*Це боротьба не лише за нашу державу. Це – тест для світу: хто захищає свободу, а хто – пристосовується до терору*».

У 2023 році відбувається концептуальний перехід від воєнної риторики до реконструктивної. Поява у промовах одиниць на зразок *«відбудова», «перспектива», «стійкість», «відновлення», «інфраструктура», «модернізація»* свідчить про намір сформувати новий уявний горизонт – Україну після війни. Зеленський послідовно трансформує лексичний фрейм із опису реальності в проєкцію майбутнього. Водночас у мовленні значно зростає частота іменників із позитивною конотацією на противагу попереднім етапам, де домінували дієслова боротьби та прямого спротиву: *«Ми не просто виживемо. Ми станемо сильнішими. Це буде держава не втрат – а шансів»*.

З 2024 року риторика президента Зеленського остаточно виходить за межі воєнного опису. Центральною стає правова лексика, пов'язана з відповідальністю, справедливістю та глобальним порядком. У мові з'являються сталеві юридичні конструкції: *«трибунал», «відповідальність за агресію», «компенсації», «відшкодування збитків», «правосуддя», «відновлення суверенітету»*. Ця зміна структури означає поступове завершення емоційної фази війни і входження в етап нормативної артикуляції, де події описуються не через афекти, а через інституціональну термінологію: *«Жодна війна не завершується словами. Війни завершуються рішеннями. Рішеннями трибуналів, які відновлюють справедливість»*.

У динаміці 2022-2025 років очевидно є не лише зміна лексичних полів, а й зміна функції мови. На початковому етапі мова Зеленського – це зброя: вона мобілізує, структурує страх, закликає до спротиву. У 2023–2025 роках мова стає інструментом державної інженерії – вона не тільки описує реальність, а формує її: програмує політичні очікування, закладає концепти відбудови, озвучує претензії до нової світової архітекτονіки.

Ці трансформації мають і семантичний, і синтаксичний рівень. Якщо 2022 рік – це короткі, іноді телеграфічні речення (максимум 10–12 слів), то у 2024–2025 роках домінують синтаксично розгорнуті конструкції, що вказує на стабілізацію як мислення, так і стратегії. Кількість риторичних фігур зростає:

анафора, антитеза, паралелізм, триколон – усе це використовується для закріплення лексики періоду війни.

Таким чином, трансформація лексики у промовах Володимира Зеленського – це не випадковий лінгвістичний феномен, а структурований комунікативний інструмент стратегічного управління суспільною уявою. Кожен етап дискурсу виконує функцію мобілізації, легітимації / реконструкції / нормалізації. Через мову реалізується не просто комунікація держави з суспільством, але й активне формування українського історичного майбутнього.

Одним з найбільш характерних засобів в промовах президента є анафора – повторення початкових конструкцій, яке В. Зеленський системно застосовує для ритмізації мовлення та створення ефекту послідовності. Формула *«ми будемо боротися...»* або *«ми вистоймо. Ми переможемо. Ми відновимо»* є не просто стилістичною прикрасою – це спосіб фіксації ключових елементів політичної програми в мові. Через повтор аудиторія не лише сприймає інформацію, а й відтворює її як структурований патерн. Анафора створює ілюзію незмінності та внутрішньої логіки подій, підкріплюючи довіру до мовця. Особливо інтенсивно цей прийом використовувався у промовах 2022–2023 років, коли ключовим завданням була мобілізація суспільства, формування ментального фронту, організація спротиву.

Крім анафори, Зеленський активно використовує триколон – побудову з трьох семантично або ритмічно співмірних складових. Ця структура дозволяє вкласти складні політичні концепти в просту, запам'ятовувану формулу. Наприклад: *«Справедливість для України. Справедливість для Європи. Справедливість для світу»*. Тут відбувається стратегічна гра з масштабуванням: від локального до глобального, від конкретного до універсального. Така форма подачі меседжу дозволяє репрезентувати український кейс як індикатор загальносвітового порядку. Через триколон президент Зеленський синтезує політичне, етичне та правове в одному мовному жесті.

Крім того, значну частку риторичної енергії концентрує антитеза – протиставлення, яке виконує функцію аксіологічного розмежування. Зеленський чітко маркує протилежні полюси – ми й вони, право і агресія, справедливість і безкарність. Ця бінарна логіка не лише формує моральний контекст, а й знімає сірі зони політичної неоднозначності: *«Ми боремося за справедливість, вони – за безкарність»*. У таких висловлюваннях антитеза не описує ситуацію – вона конструює її як моральну модель, де позиція України – це позиція етичної необхідності.

Риторичні запитання в промовах Зеленського часто виконують функцію емоційного тиску. Це не питання для відповіді, а форма примусу до моральної позиції. Формулювання типу *«Як довго ще світ буде терпіти зло?»* або *«Скільки ще треба смертей, щоб ви визнали – це геноцид?»* функціонують як апеляції до совісті міжнародної спільноти. Тут мовець відмовляється від прямого звинувачення, але ініціює внутрішню відповідальність у слухача. Це інструмент когнітивної провокації – виклик, що вимагає включення.

У стратегічній структурі переконання Зеленський використовує класичну тріаду: етос, пафос і логос. Етос проявляється через особисту залученість: він не дистанційований лідер, а учасник подій, що перебуває «на місці» і говорить від імені спільноти. Цей етос не декларативний, а поведінковий: *«Я залишаюсь у Києві. Ми тут. Ми боремось»*. Це не політична фраза – це диспозиція дії, яка підкріплює легітимність мовця безпосередньою присутністю.

Патос створює енергію афекту. Він особливо важливий у промовах, присвячених травматичним подіям: *Буча, Ірпінь, Маріуполь*. Але, слід зазначити, пафос у Зеленського – це не слабкість, а риторичний захист цінності. Він не про сльози, а про межу: *«Ми не забуваємо. Ми не пробачаємо»*. Пафос подається у формі морального максималізму, який неможливо ігнорувати або нейтралізувати.

Починаючи з 2024 року, провідним методом переконання стає логос – аргументація через юридичні категорії, причинно-наслідкові зв'язки, нормативні

принципи. Президент оперує не емоціями, а поняттями: *«Якщо ми не покараємо агресію, вона повториться. Якщо не буде трибуналу – не буде справедливості. А без справедливості – не буде миру»*. Тут іде чітке моделювання логіки рішень: наслідок випливає з бездіяльності, отже дія – обов'язкова.

Зміна таких вагових (головних логічних) центрів – від пафосу до логосу – відповідає фазам політичного циклу. У 2022-2023 роках переважають апеляції до почуттів, страху, гніву, надії. У 2024-2025 – мова стає твердою, нормативною, концептуальною. Риторика трансформується: із емоційної оборони – у правовову-наступальну. Якщо раніше вона була криком, то тепер – вона звучить, як вирок.

Як можна помітити, у політичному дискурсі Володимира Зеленського 2022-2025 років спостерігається виразна інтеграція професійного спічрайтингу та елементів спіндокторингу, що вказує на високий рівень комунікативної режисури. Мова йде не лише про написання вдалих текстів, а про цілісне стратегічне проектування повідомлень, які водночас працюють на внутрішню мобілізацію, зовнішню легітимацію та семіотичну фіксацію позицій України у глобальній уяві. Спічрайтери Зеленського – не просто технічні автори, а оператори риторичного інжинірингу, які забезпечують точну тональну настройку меседжу відповідно до фази війни, цільової аудиторії та контексту дії.

Однією з ключових особливостей, яку системно використовує команда спічрайтерів, є гібридність реєстрів: поєднання високого політичного стилю з побутовою лексикою, юридичної термінології з емоційно-наративними вставками. Це дає змогу зберігати баланс між формальністю лідера та інтимністю наративу жертви, між протокольною репрезентацією держави та персоналізованим досвідом трагедії. Наприклад, у промовах 2022 року часте чергування реплік на кшталт *«Я тут»*, *«Ми не боїмось»* із фразами *«Росія має відповісти за геноцид»* створює враження прямого зв'язку між емоцією й правом, що має потужний комунікативний заряд.

Ще однією постійною практикою є текстова драматургія, яка передбачає структурування промови за принципом кульмінаційного навантаження. Вступ зазвичай лаконічний, з образним впровадженням; далі йде логічна ескалація аргументів, із поступовим нарощенням лексичної напруги; завершення - афористичне, мемогенне, часто у вигляді чіткої формули (наприклад: *«Без справедливості не буде миру»*, *«Ми не забуваємо, ми не пробачаємо»*). Така структура забезпечує емоційну синусоїду, яка резонує в медіапросторі та дозволяє вирізати фрагменти як цитати для заголовків

Присутні також вкраплення спіндокторингу – не лише у змісті, а в самому способі подачі інформації. Йдеться про так звану pre-framing – попереднє «рамкування» інтерпретації подій перед тим, як вони будуть оцінені аудиторією. Наприклад, в офіційних зверненнях Зеленського до міжнародних лідерів та інституцій завжди першочергово озвучується лексика типу: *«Відповідальність світової спільноти»*, *«Право не має залишатись мертвим текстом»*, *«Це не лише наша війна – це війна за правила»*. Це дозволяє задати координати інтерпретації ще до того, як опонент зможе сформулювати контраргумент. Інакше кажучи, інтерпретація події вбудовується в саму подію.

Особливо показовим є також технологічний аспект меседж-контролю. Наприклад, регулярне дублювання промов у кількох мовних версіях (українська/англійська) передбачає не просто переклад, а культурну адаптацію - відповідні варіації лексики для внутрішнього й зовнішнього вжитку. Там, де українському адресату подається пряма емоція (страх, гнів, рішучість), для міжнародної аудиторії структурується риторика через категорії права, стабільності та інституційної довіри.

Фрагментарні елементи спіндокторингу (управління інформаційним простором) можна також виявити у способі актуалізації новинних приводів. У багатьох зверненнях глави держави інформаційний фокус зміщується з події як такої – на її семантичну інтерпретацію. Наприклад, після обстрілів інфраструктури президент говорить не лише про збитки, а про *«енергетичний*

тероризм як форму геноциду» – таким чином, подія вводиться у правовий режим, де не Росія просто обстріляла ТЕЦ, а здійснила акт злочину, що підлягає визначенню в рамках міжнародного права.

Такі техніки дозволяють керувати не лише темами, а й форматом обговорення, створюючи «рамку прийнятної реакції». Саме це і є спіндокторинг у глибокому значенні – не переконати аудиторію, а змінити саму структуру того, про що й як вона думає. Зеленський не просто говорить – він програмує формат рефлексії, кодифікує емоцію в норму, переводить біль у юридичну претензію.

Загалом, стратегія публічного мовлення, яку забезпечує команда спічрайтерів, є не просто політичним інструментом, а багаторівневою риторичною операційною системою.

Вона одночасно вирішує завдання мобілізації, інтернаціоналізації, нормалізації, рефреймінгу, а іноді – навіть перехоплення ініціативи в комунікаційному полі. І саме в цьому – її сила.

Варто також розглянути роль радника керівника Офісу Президента Михайла Подоляка у процесах трансформації політичного образу та риторики Володимира Зеленського протягом 2022–2025 років. Аналіз медійного простору дозволяє визначити його участь у формуванні нової публічної комунікації глави держави як вагому та системну. Його діяльність у цей період зосереджена на стратегічному плануванні інформаційної політики та забезпеченні єдиного державного наративу в умовах війни.

На момент повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році комунікаційна стратегія влади потребувала швидкої адаптації. У перші тижні війни відбулася зміна підходів до репрезентації лідера: перехід до моделі «президента воєнного часу». Як свідчать матеріали у відкритих джерелах, М. Подоляк брав безпосередню участь у розробці та впровадженні оновленої медіа-стратегії, що охоплювала візуальні та лексичні аспекти.

Після 24 лютого 2022 року комунікація президента змінилась: зникли пишномовні конструкції, уникаються бюрократичні звороти, з'являється

телеграфний стиль, афористика, анафора, мемогенність. Фрази на кшталт: *«Я тут. Ми всі тут. Ми захищаємо Україну», «Ми не здамося», «Світ мусить обрати сторону»* стали маркерами цієї нової комунікаційної моделі.

У своїх публічних коментарях радник неодноразово зазначав, що підготовка ключових промов, особливо звернень до міжнародної спільноти, є результатом тісної взаємодії комунікаційної команди та Президента. При цьому глава держави особисто працює над сенсами та фінальними правками, тоді як завданням комунікаційної групи є структурне та тональне опрацювання повідомлень.

Окрім підготовки текстів, у діяльності М. Подоляка простежується системне використання методу «нормативного фреймінгу» (задання рамок інтерпретації подій). Це можна простежити через кореляцію між тезами, які він озвучує у публічному просторі, та наративами, що згодом з'являються у промовах Президента:

«Трибунал – це не покарання, це запобіжник для майбутнього»,

«Без відшкодування – немає справедливості»,

«Путін має бути не ворогом, а обвинуваченим».

Ці меседжі потім відлунюють у виступах Зеленського в інституціалізованій формі. Інакше кажучи, Подоляк часто виконує функцію попереднього семантичного задання, формулюючи смислові вектори, які згодом озвучує президент в офіційній формі.

Важливим аспектом є також інтеграція юридичної термінології в риторику Володимира Зеленського. Перехід від емоційного опису подій війни до правової кваліфікації злочинів є частиною системної інформаційної роботи. Поява в промовах термінів *«трибунал», «відповідальність за агресію», «реєстр збитків», «відшкодування», «межі юрисдикції»* свідчить про еволюцію спічу в бік міжнародно-правової аргументації.

Розгляньмо, ще один важливий аспект, а саме – комунікаційну реставрацію як механізм реполітизації Володимира Зеленського.

У політичному процесі реставрація іміджу – не акт повернення до попередньої форми, а процедура цілеспрямованої реконфігурації публічного образу відповідно до нових історичних координат. У випадку Володимира Зеленського цей процес був не лише необхідним, а й стратегічно вирішальним. Після фази 2020–2021 років, що супроводжувалася зниженням рейтингу, кадровими прорахунками та частковою втратою публічного фокусу, комунікаційна структура його публічної присутності вимагала не корекції, а глибокої реінженеризації.

Повномасштабне вторгнення РФ у лютому 2022 року стало точкою, у якій постала не просто необхідність мобілізаційної риторики, а потреба у повному перегляді способу репрезентації президента як політичного суб'єкта. Йдеться про необхідність формулювання нової логіки легітимності, яка не базувалася б на передвиборчих обіцянках, телевізійному минулому чи партійній платформі – а витікала б із дії, з позиції, з принципу. Саме в цій точці виникає архітектурна комунікаційна модель, яка виконує реставраційну функцію щодо іміджу Зеленського.

Ця реставрація не була поверненням до образу 2019 року. Навпаки – вона стала перепризначенням політичного лідера в координатах історичного надзвичайного стану. Зеленський був не просто «оновлений» у публічному сприйнятті – він був перепозиціонований як носій державної суб'єктності, моральної артикуляції, інституційної ініціативи.

Для розуміння глибини цих трансформацій доцільно порівняти їх із комунікативною стратегією 2019 року. Передвиборча риторика того періоду не зводилася до звичайної політичної агітації, а функціонувала як медійний феномен, що корелює з теорією Маршалла Маклюєна, зокрема його концепцією медіа як «продовження людини».

У цьому ракурсі постать Зеленського зразка 2019 року постає не стільки як класичний політичний суб'єкт, скільки як техно-соціальний інтерфейс, що акумулював масові очікування та каналізував соціальні емоції через електронно-

медійну форму. Згідно з постулатом М. Маклюєна «засіб комунікації є повідомленням», цифрова інфраструктура кампанії визначала саму структуру риторики. Вона була фрагментарною, емоційною та орієнтованою на візуальне сприйняття.

Зеленський того періоду виступав не як автор директивного меседжу, а як резонатор суспільних настроїв. Лексика кампанії базувалася на гаслах-симулякрах — одиницях, що не мали конкретного політичного наповнення, але викликали потужний ефект ідентифікації. Наприклад, фрази «Весна прийде — саджати будемо» (проекція запиту на справедливість без юридичної конкретики) або «Стадіон — так стадіон» (руйнація традиційного формату дебатів) дозволяли кожному виборцю вкладати у слова кандидата власний зміст. Стратегія «Я не політик» слугувала лінгвістичним маркером дистанціювання від системи.

Таким чином, у 2019 році комунікація будувалася на принципі «дзеркала»: лідер не нав'язував власний порядок денний, а відображав емоційний запит електорату.

На противагу цьому, у період 2022–2025 років відбувається кардинальна зміна мовної парадигми. Зеленський вступає у фазу риторичної автономії та суб'єктності. Він перестає бути «резонатором» очікувань і перетворюється на інституційного мовця, що задає жорсткі рамки інтерпретації дійсності.

Замість розмитих популістських формулювань у дискурсі з'являється чітка термінологічна сітка: слово стає інструментом дії. Лексика трансформується від емоційно-розважальної до нормативно-правової та мобілізаційної. Якщо у 2019 році комунікація мала на меті сподобатися аудиторії, то у воєнний час її мета — організувати спротив та легітимізувати дії держави на міжнародній арені.

Замість імітації рішучості («саджати будемо») з'являється юридична термінологія покарання («трибунал», «ордер», «репарації»). Слово більше не є «меседжем підтримки» чи елементом шоу, воно стає директивою.

Отже, трансформація лексики у динаміці війни – це перехід від моделі «медіапроекції», де мова обслуговує запит на емпатію, до моделі «мовної інституції», де лексика формує нормативний простір, структурує воєнну реальність та реалізує державну волю.

Висновки до розділу 3

Отже, аналіз лексичного складу промов Володимира Зеленського засвідчив, що його публічна комунікація функціонує як високоорганізована стратегічна система, спрямована на конструювання національної суб'єктності та управління суспільною свідомістю. Виявлено чітку еволюцію дискурсу: від екзистенційно-мобілізаційної риторики початкового етапу вторгнення, насиченої емоційними маркерами та імперативами, до нормативно-правової аргументації 2024–2025 років, що оперує категоріями справедливості, відповідальності та інституційної відбудови. Ключовим механізмом впливу є інтеграція класичних риторичних прийомів (анафори, антитези, градації) з сучасними технологіями спіндокторингу, що дозволяє здійснювати ефективний пре-фреймінг подій та адаптувати меседжі для внутрішньої та міжнародної аудиторій. Частотне ядро лексики, побудоване на займенниках солідарності («ми», «наш») та архетипних ціннісних опозиціях («світло/темрява»), забезпечує й успішну реставрацію політичного капіталу лідера в умовах війни. Таким чином, мовлення глави держави трансформувалося з інструменту ситуативного реагування на механізм історичної інженерії, який не просто фіксує воєнну реальність, а активно моделює правовий та моральний ландшафт перемоги.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження встановлено, що військовий дискурс функціонує як складна когнітивно-ідеологічна система, в якій лексичні, семантичні, емоційні та риторичні елементи виконують не лише комунікативну, а й стратегічну функцію. Військова мова не є пасивною фіксацією подій - вона є інструментом організації сприйняття, трансляції політичної волі, мобілізації суб'єктності та делегітимації ворог.

Проведений аналіз дозволив виокремити стійкі тематичні групи лексики, які утворюють когнітивне ядро військового дискурсу: стратегічна, обманна, мобілізаційна, символічна, дегуманізувальна. Історичні постаті, наведені у дослідженні - Сунь-Цзи, Клаузевіц, Ганнібал, Святослав, Іван Сірко, Роман Шухевич, Тарас Бульба-Боровець, Мирослав Симчич – демонструють, що вербальна тактика завжди була невіддільною від військової дії. Вислів Сунь-Цзи про перемогу без бою, висловлювання Ганнібала про обман, формула Святослава «Іду на ви» чи пряма десуб'єктивізація ворога в риторичі Сірка – це приклади перформативної мови, що чинить дію вже в момент виголошення.

Змістова структура сучасного українського військового дискурсу, зокрема у виступах Володимира Зеленського, є спадкоємною щодо цього принципу. Ключові лексеми – «ми», «перемога», «життя», «боротьба», «Україна», «окупант» – мають чітко задані смислові координати. Вони не просто повторюються: вони розміщуються у стратегічних позиціях тексту – вступі, кульмінаціях, фіналах – і активують афективну, когнітивну й політичну реакцію аудиторії.

Важливою ознакою військового дискурсу стало інтенсивне використання емоційно-оцінної лексики та експресивних засобів: епітетів, метафор, анафор, гіпербол, повторів. Слова, як «нелюди», «герої», «орки», «незламні», «чмоня», формують опозицію «свої/чужі», а фрази типу «Життя перемагає смерть» або «Ми всі тут» – вербалізують моральний імператив дії. Мовна структура цих

промов не є спонтанною – вона підпорядкована загальній ідеї мобілізації суспільної волі.

Особливе значення має поява неологізмів – як іронічних (наприклад, «бавовна», «чмоня»), так і структурно-онімічних дієслів типу «чорнобаїти», «байрактарити», «шойгувати», «арестовити», «кімити», «відждевелініти». Ці мовні одиниці акумулюють у собі досвід війни, подієвий контекст, емоційний відтінок і національну оцінку. Вони є виявом нової словотворчої динаміки, де слово функціонує як мем, стратегема й ідеологема одночасно.

Метафора й символ – це не просто стилістичні фігури, а когнітивні операції, які трансформують реальність. У висловах таких як «зламали хребет наступу», «Азовсталь – Голгофа», «Бахмут – м'ясорубка» йдеться не лише про образи, а про формування смислового коду. У цьому коді «Азовсталь» означає жертовність, «Чорнобаївка» – поразку ворога, «паляниця» – маркер національної приналежності, а «бавовна» – евфемізована справедливість. Символи у воєнному дискурсі діють як самодостатні одиниці: вони не описують – вони інтерпретують, не ілюструють – а встановлюють епістемологічні правила подієвої дійсності.

У підсумку, сучасний український воєнний дискурс є повноцінною системою лінгвістичного спротиву, яка інтегрує досвід минулих поколінь у мовній формі, актуалізує національні смисли та транслює їх у глобальний інформаційний простір. Від Сунь-Цзи до Симчича, від метафори до дієслівного неологізму, від перформативу до риторичної конструкції – структура цього дискурсу є глибоко адаптованою до умов екзистенційного конфлікту. Його головна функція – не просто описати війну, а створити мову, у якій перемога стає лінгвістичною реальністю ще до її фактичного досягнення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акульшина Н. Т. Поняття «військового» та «воєнного» дискурсів: об'єктивна тотожність та/чи перманентна протилежність. *Studia linguistica*. 2011. № 5. С. 458–462.
2. Акульшина Н. Т. Сучасна військова термінологія: когнітивно-прагматичні виміри (на матеріалі перської, української та англійської мов) : дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2016. С. 353.
3. Андріянова О. Запозичення у складі військово-морської термінології. *Українська термінологія і сучасність* : зб. наук. пр., Київ, 2007. С. 37–41.
4. Бабічев О. І. Аналіз російських наративів заперечення геноциду української нації в період війни 2014-2024. *Сумський історико-архівний журнал*. 2024. № 42. С. 45–52.
5. Балабін В. В. Визначення поняття «військовий переклад». *Філологічні трактати*. 2018. Т. 10, № 3. С. 7–14.
6. Балабін В. В. Військова складова професійної компетентності військового перекладача. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2018. № 9. С. 6–9.
7. Балабін В. В. Жанрово-стильова специфіка військового перекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2018. № 34. том 2. С. 67–73.
8. Балабін В. В. Завдання теорії військового перекладу. *Філологія і лінгвістика в сучасному суспільстві: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Харків, 23–24 бер. 2018 р.)*. Харків, 2018. С. 105–107.
9. Балабін В. В. Зміст та структура лінгвістичного забезпечення військ. *Військова освіта та наука: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Київ, 23 бер. 2011 р.)*. Київ, 2011. С. 95–96.

10. Балабін В. В. *Концептуальний апарат теорії військового перекладу. Військова освіта і наука: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Київ, 27 листоп. 2015 р.).* Київ, 2015. С. 95–96.
11. Балабін В. В. *Онтологічна сутність теорії військового перекладу. Військова освіта і наука: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Київ, 25 листоп. 2016 р.).* Київ, 2016. С. 102–105.
12. Балабін В. В. *Теоретичні засади військового перекладу в Україні.* Київ, 2018. 492 с.
13. Балабін В. В. *Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.16 «Перекладознавство».* Київ, 2002. 24 с.
14. Бацевич Ф. С. *Нариси з комунікативної лінгвістики.* Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 280 с.
15. Бацевич Ф. С. *Словник термінів міжкультурної комунікації.* Київ : Довіра, 2007. 2005 с.
16. Білан П. Мовні аспекти військового спілкування: проблеми та перспективи. *Військові науки.* 2014. № 4. С. 45–58.
17. Білецька О. О. Переклад інформаційно-новинних текстів у контексті міжкультурної комунікації. *Молодий вчений.* 2016. № 3. С. 638–642.
18. Білик К. М. Аналіз лінгвальних характеристик корпусу медіатекстів тематики «Війна в Україні». *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки.* 2023. С. 54–74.
19. Білозір О. С. Проблема функціонально-семантичного поля фазовості у лінгвістиці. *Молодий Вчений.* 2018. № 5. С. 102–106.
20. Білоконенко Л. А. Семантична деривація пейоративної лексики конфліктної комунікації. *Рідне слово в етнокультурному вимірі : зб. наук праць,* Дрогобич, 2013. С. 23-28.

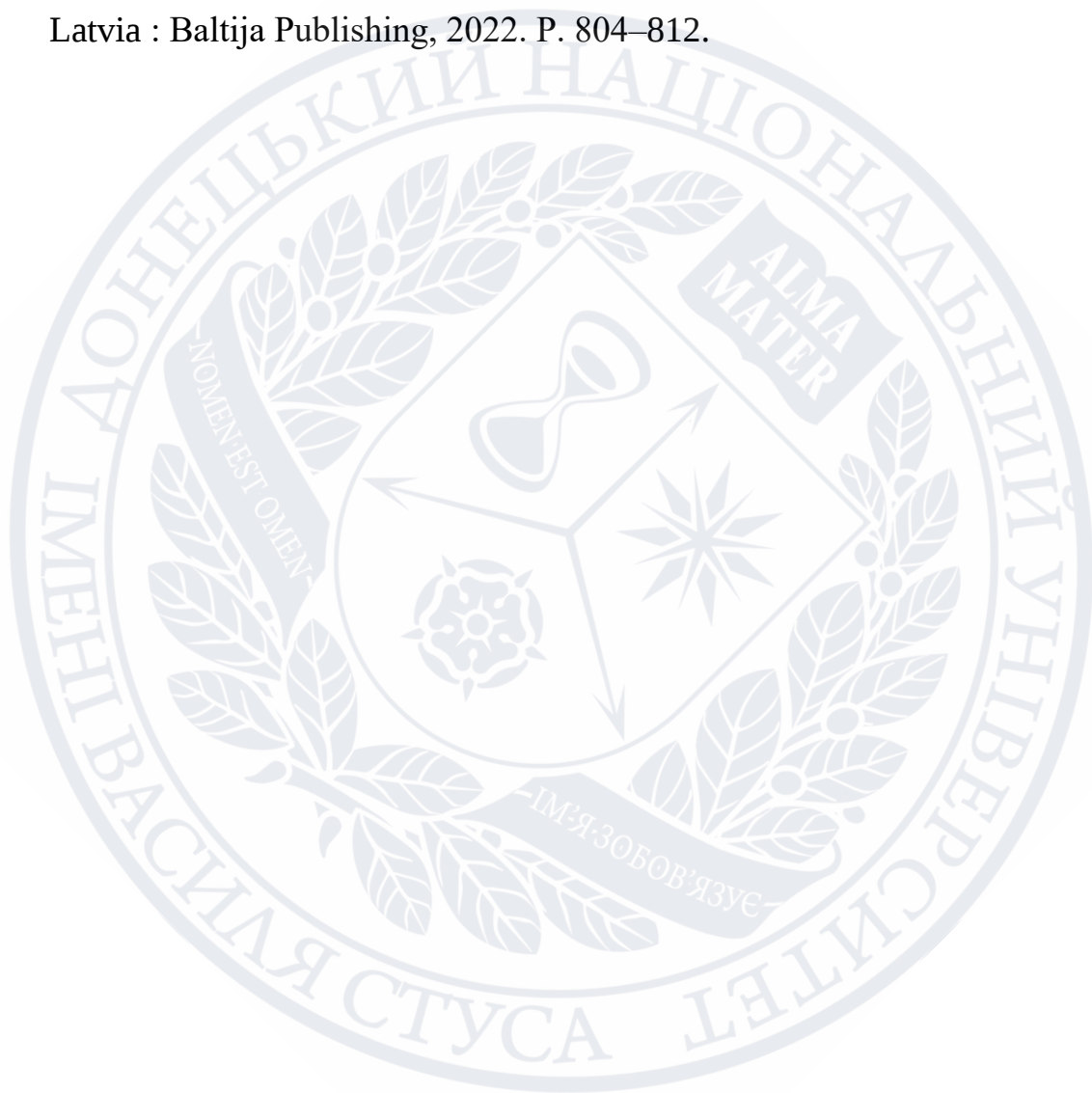
21. Бондаренко Н. Медіатекст як ресурс осучаснення й збагачення змісту підручника українською мовою. *Problems of the modern textbook*. 2021. № 27. С. 15–26.
22. Букет Є. Неологізми війни: журналіст уклав «словник». *Високий Замок*. URL: <https://wz.lviv.ua/news/467478-armiiainform-v-efiri-natsionalnoho-telemarafonu-rozpovila-pro-neolohizmy-viiny> (дата звернення: 13.10.2023).
23. Василенко Д. *Розвиток словникового складу англійської мови військової сфери XX – початку XXI століття*. Запоріжж. 2008. С. 237.
24. Войцішук А. Етапи становлення української військової термінології. *Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання*: матеріали Всеукр. студент. наук.-техн. конф. Тернопіль, 2015. С. 129–130.
25. Голованова Н. Військовий дискурс як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Лінгвістичні дослідження*. 2016. № 2. С. 78–92.
26. Гуржій О. І., Пилявець Р. І. Проблемні питання сучасної української воєнної термінології. *Воєнні конфлікти другої половини XX століття*. Київ, 2004. С. 6–8.
27. Данильян О., Дзьобань О. Інформаційна війна у медіапросторі сучасного суспільства. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2022. № 3 (54). URL: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.54.265589> (дата звернення: 29.05.2025).
28. Дашкова К. В. Поняття «лексико-семантичне поле» і його структура. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. № 33. С. 56–60.
29. Жаровська І., Ортинська Н. Інформаційна війна як сучасне глобалізаційне явище. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Юридичні науки»*. 2020. 7 (2). С. 56–61.
30. Карачун В. Українська військова термінологія. *Вісник: Проблеми української термінології*. Львів : Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2000. С. 402–403.
31. Каспришин І. Інвективна та пейоративна лексика сучасного воєнного дискурсу. *Філологічні дискусії: теоретико-методологічні та прикладні*

- аспекти*, 2022 р. Івано-Франківськ : Ред.-вид. відділ ЗВО "Університет Короля Данила", 2022. С. 31–34.
32. Клименко Л. *Мовні аспекти військового дискурсу*. Київ : Видавництво Університету, 2009. 180 с.
 33. Коруц У. Інформаційна війна як інструмент пропаганди війни: правові підстави протидії. *Підприємництво, господарство, право: Збірник наукових праць. Міжнародне право*. 2020. № 8. С. 334–339.
 34. Левицький В. *Військовий дискурс: підходи до аналізу та інтерпретації*. Київ: Видавництво Інституту політичних досліджень, 2015. 200 с.
 35. Лісовський В. М. Сутність поняття військово-технічний текст. *Молодіжна військова наука у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Київ, 26 квіт. 2018 р.)*. Київ, 2018. С. 302–303.
 36. Лукіяничук О. Ю. Способи класифікації військових термінів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2017. № 66. С. 65–68.
 37. Махачашвілі Р. *Лінгвофілософські параметри англійських інновацій у техносфері*. Cambridge Scholars Publishing, Велика Британія, 2015. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/11791/> (дата звернення: 28.05.2025).
 38. Михайленко Т. Українська військова термінологія. *Військо України*. 1993. № 12. С. 95–98.
 39. Муратова І. С. Мовна інвектива як одиниця вербальної агресії. *Вісник Житомирського державного університету: Серія «Філологічні науки»*. 2009. Вип. 48. С. 198–201.
 40. Нікіфорова О. М. Біла книга як унікальна жанрова форма воєннополітичного перекладу. *Військова освіта та наука: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Київ, 29 листоп. 2019 р.)*. Київ, 2019. С. 118–119.
 41. Патлашинська І. Сучасна російсько-українська інформаційна війна: завдання, методи та особливості використання. *Регіональні студії*. 2022. № 28. С. 84–87.

42. Погонєць В. В. *Поповнення військової лексики та фразеології англійської мови: лінгвальні та соціолінгвальні параметри: дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови»*. Запоріжжя, 2019. 224 с.
43. Попова О. Лінгвістичні аспекти військового дискурсу в сучасному світі. *Мовознавство*. 2013. Вип. 2. С. 56–69.
44. Радзієвська Т. В. *Дискурсивні простори: історико-лінгвістичний вимір: монографія*. ДП “Інформаційно-аналітичне агентство”, 2018. С. 323.
45. Селіванова О. О. *Лінгвістична енциклопедія*. Полтава: Довкілля-К, 2011. С. 844.
46. Ситник І. В. Дискурс в сучасній лінгвістиці. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2020. Вип. 46, т. 2. С. 123–126.
47. Скрипченко Г. *Мовні засоби військового спілкування: структура та функції*. Київ: Видавництво Національного університету, 2011. С. 150.
48. Стаднік І. О. Лінгвістична відповідність понять «воєнний» дискурс vs «військовий» дискурс. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2016. Т. IV(22), № 99. С. 63–66.
49. Страшевська О. Типологія дискурсу як об'єкта лінгвістичних досліджень. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Проблеми української термінології*. 2009. № 648. С. 76-78
50. Сукаленко Т., Шпетна С. Функціонування військового дискурсу в сучасному комунікативному просторі. *Acta Paedagogica Volyniensis*. 2023. С. 96–102.
51. Сунь-Цзи. *Мистецтво війни*. Пер. з кит. І. Бондаренка. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 152 с.
52. Телевізійна служба новин. Арештовлення, чорнобаїти, затримані: в Мережі вигадали «словник» сучасної української мови. *ТСН*. URL: <https://tsn.ua/ato/arestovlennya-chornobayiti-zatridni-v-merezhi-vigadali-slovniksuchasnoyi-ukrayinskoyi-movi-2022004.html> (дата звернення: 28.05.2025).
53. Тинченко Я. *Роман Шухевич — командир УПА*. Київ : Темпора, 2007. 320 с.

54. Туровська Л. До проблеми періодизації розвитку української військової термінології. *Українська термінологія і сучасність: зб. наук. пр.* Київ, 2003. Вип. 5. С. 83–90.
55. Хар М. Воєнний дискурс: процеси неологізації. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 24. Т. 1. С. 160–166. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/24/part_1/31.pdf (дата звернення: 28.05.2025).
56. Царьова І. Сучасний воєнний дискурс: процеси неологізації. *Лінгвістика*. 2023. № 2(48). С. 107–114.
57. Щоденні звернення та промови Президента України. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/> (дата звернення: 20.02.2025).
58. Bogucharova O., Tyshakova L. Euphemized concept of war in English mass-media discourse: events in the east of Ukraine. 2021. 142 p. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-050-6-40>
59. Ferrari F. “Metaphor at Work in the Analysis of Political Discourse: Investigating a ‘Preventive War’ Persuasion Strategy.” *Discourse & Society*. 2007. Vol. 18, no. 5. P. 603–625. <https://doi.org/10.1177/0957926507079737>
60. Guadagno R. E., Guttieri K. Fake news and information warfare: An examination of the political and psychological processes from the digital sphere to the real world. In *Research anthology on fake news, political warfare, and combatting the spread of misinformation*. 2021. P. 218–242.
61. Khalid M. Gender, Orientalism, and the “War on Terror.” 2017. 17 p. <https://doi.org/10.4324/9781315514055>
62. Lakoff G. Metaphor and War: The Metaphor System Used to Justify War in the Gulf. *Cognitive Semiotics*. 2012. Vol. 4, no. 2. P. 5–19. <https://doi.org/10.1515/cogsem.2012.4.2.5>.
63. Marwick A., Lewis R. *Media Manipulation and Disinformation Online*. 2017. 47 p.

64. Shulska N. M., Zinchuk R. S. Media manipulations in the conditions of russian-ukrainian war (case study of local mass media). *South archive (philological sciences)*. 2022. No. 90. P. 68–76.
65. Tsarova I. Russian-Ukrainian War (2014–2022): words that have acquired new meanings. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2022. P. 804–812.

ДОДАТКИ

Додаток А

Тематичні групи лексики у воєнному дискурсі

№	Тематична група	Типові лексеми та словосполучення	Приклади вживання в публічному дискурсі	Коментар
1	Воєнні дії та операції	наступ, контрнаступ, евакуація, артобстріл, бомбардування, мінування, зачистка	«Контрнаступ на Харківщині продовжується за планом»	Лексика безпосередньо описує бойові дії, формує уявлення про хід війни
2	Зброя та техніка	HIMARS, дрон-камікадзе, БПЛА, танк, С-300, Javelin, ракета, артилерія	«Сьогодні наші війська отримали ще одну партію HIMARS»	Підкреслює технічну перевагу або залежність від партнерів
3	Людський чинник	воїн, захисник, герой, волонтер, цивільні, поранені, медики, родини	«Ми низько схиляємо голови перед кожним героєм»	Лексика персоніфікує воєнні процеси, викликає емоційну залученість
4	Географічні та стратегічні об'єкти	Бахмут, Азовсталь, Чонгар, Крим, Донбас, Сіверський Донець	«Битва за Бахмут стала символом стійкості»	Географічні назви набувають символічного змісту

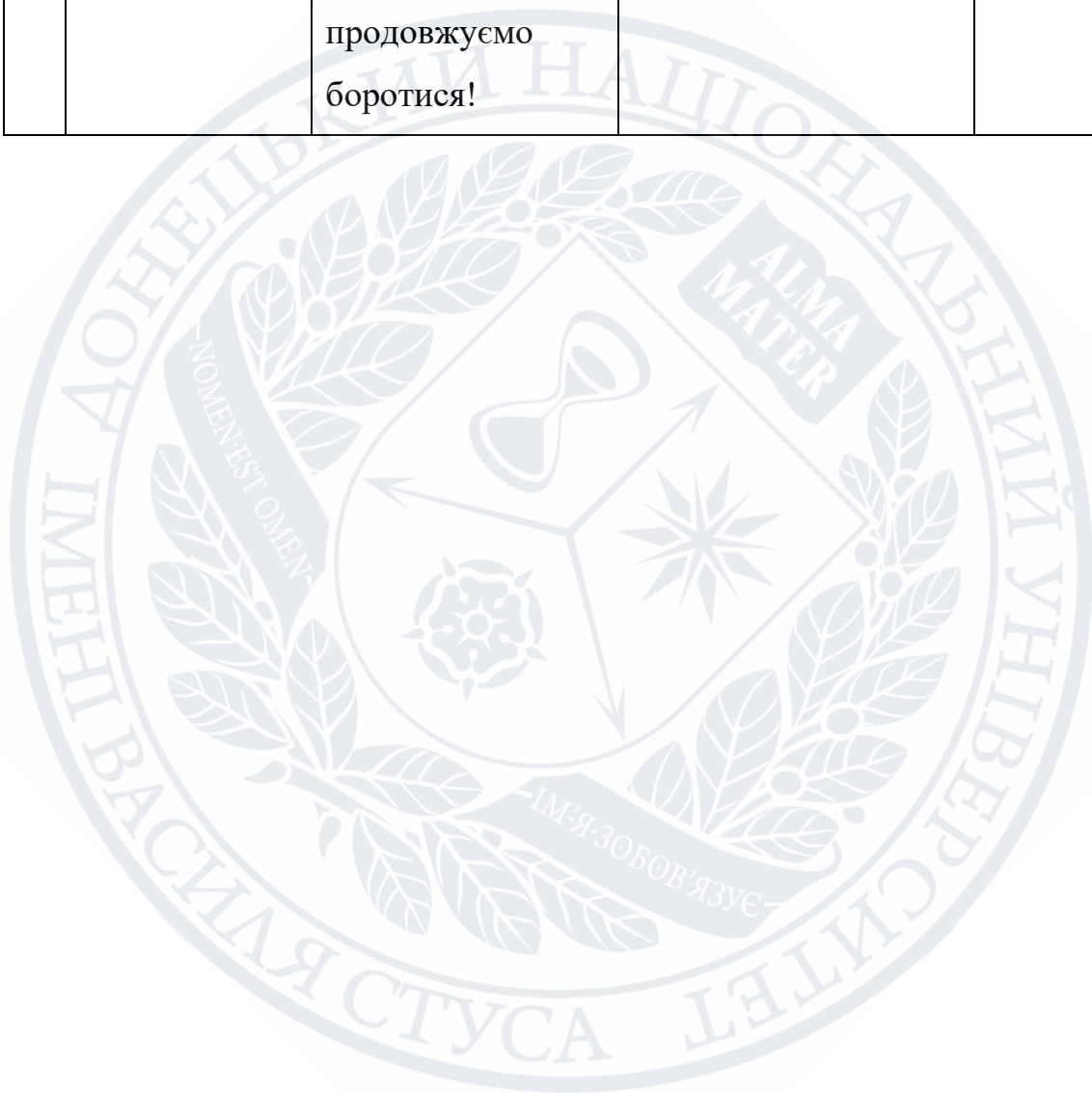
5	Міжнародна допомога / коаліція	союзники, партнери, Рамштайн, ленд-ліз, санкції, військова підтримка	«Ми щиро вдячні партнерам за участь у саміті Рамштайн»	Вживається для підсилення легітимності та моральної підтримки
6	Втрати і руйнування	загиблі, руїни, пошкоджено, обстріляно, зруйновано, вбиті	«Понад 30 будинків зруйновано після чергового обстрілу Харкова»	Підкреслює масштаб трагедії, викликає емпатію
7	Морально-ціннісні категорії	свобода, єдність, боротьба, правда, незалежність, сила, честь	«Свобода - це наш вибір, за який ми боремося»	Лексика абстрактного характеру, що виконує функцію мобілізації

Додаток Б

Емоційно-оцінна лексика та експресивні засоби у воєнному дискурсі

№	Засіб	Приклади лексики/висловів	Контекст вживання	Функція
1	Підвищена емоційність	жах, біль, безжальний, пекло, неймовірний, героїчний	«Це було пекло, яке пережили наші воїни під Бахмутом»	Передає надзвичайність ситуації
2	Епітети з підсиленням	доблесний захисник, підлий удар, свята земля, жорстокий ворог	«Підлий ракетний удар по житлових кварталах»	Створення чіткої опозиції "свої/чужі"
3	Метафоричні конструкції	серце України, темрява зла, вогонь опору, лінія життя	«Київ - серце нашої держави»	Стилістичне збагачення, символіка
4	Риторичні вигуки / звернення	«Дорогі українці!», «Слава нашим героям!», «Ніколи не пробачимо!»	Початок/завершення звернень	Активізація слухача, емоційна єдність
5	Паралелізми / анафора	«Ми будемо боротися... Ми будемо стояти... Ми не здамося...»	Урочисті промови	Ритмізація, підсилення меседжу

6	Контрастна опозиція	світло/темрява, добро/зло, ми/вони, свобода/рабство	«Ми – світло, вони – темрява»	Спрощення для емоційного сприйняття
7	Мобілізаційні імперативи	тримаймося!, не здавайся!, продовжуємо боротися!	Завершення відеозвернень	Підтримка бойового духу

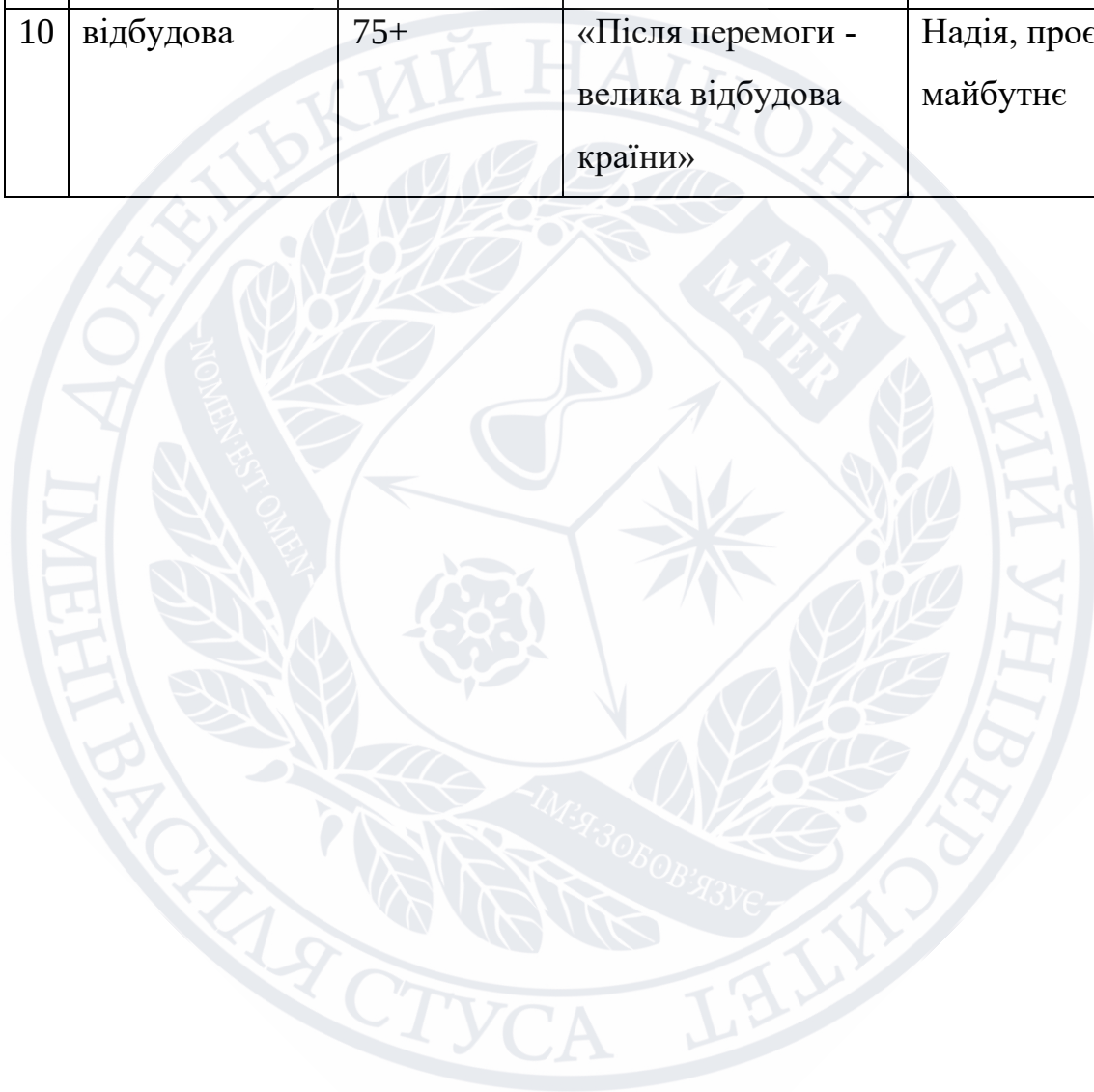

Додаток В

**Частотний і стилістичний аналіз лексики у промовах Володимира
Зеленського (2022–2025 рр.)**

№	Ключова лексема / фраза	Частота вживання*	Приклади контексту	Тематичне / стилістичне значення
1	герой / герої	320+	«Наші герої захищають майбутнє Європи»	Формування національного пантеону
2	єдність	120+	«У єдності - наша сила, у силі - наша перемога»	Об'єднувальна настанова
3	Крим - це Україна	60+	«Ми повернемо Крим. Крим - це Україна»	Геополітичне твердження, афоризм
4	російський терор	100+	«Жертвами російського терору стали діти»	Емоційне таврування противника
5	Слава Україні!	200+	Завершення виступів	Патріотичний гасло, ритуальність
6	перемога / ми переможемо	180+	«Ми переможемо - це питання часу»	Створення впевненості у результаті
7	ЗСУ	400+	«ЗСУ тримають оборону на всіх напрямках»	Центральний суб'єкт у дискурсі

8	партнери / союзники	150+	«Дякуємо союзникам за підтримку»	Консолідація міжнародної допомоги
9	мир / мирний план	90+	«Ми маємо свій чіткий мирний план»	Перспектива завершення конфлікту
10	відбудова	75+	«Після перемоги - велика відбудова країни»	Надія, проєкція в майбутнє

Додаток Г

Декларація академічної доброчесності

Потапова Дарія Олегівна

Факультет іноземної та слов'янської філології

035 Філологія

ОП Українська мова та література

ДЕКЛАРАЦІЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Усвідомлюючи свою відповідальність за надання неправдивої інформації, стверджую, що подана кваліфікаційна (магістерська) робота на тему: «Лексика воєнного дискурсу (на основі промов та звернень Володимира Зеленського)» є написаною мною особисто.

Одночасно заявляю, що ця робота:

- не передавалась іншим особам і подається до захисту вперше;
- не порушує авторських прав та суміжних прав, закріплених статтями 21-25 Закону України «Про авторське право та суміжні права»;
- не отримувалась іншими особами, а також дані та інформація не отримувались у недозволений спосіб.

Я усвідомлюю, що у разі порушення цього порядку моя кваліфікаційна робота буде відхилена без права її захисту, або під час захисту за неї буде поставлена оцінка «незадовільно».

(дата)

(підпис здобувача освіти)